

Den diskursiva kampen om utvecklingen av Sofielund, Malmö

En diskursanalys av värdeskapande och rationalisering i planeringsdokument

The Discursive Fight over the Development of Sofielund, Malmö

A discourse analysis of value creation and rationality in planning documents

Joel Andersson och Patrik Gredemyr

Stadsbyggnad, Stadsutveckling och Planering: Byggd Miljö
Kandidatuppsats 20 hp
Vårterminen 2019
Handledare: Emil Pull

Abstract

This study concerns the urban development of the former industrial district Sofielund, Malmö. The area is widely known for its mix of cultures, activity and grass root culture, which provides the city of Malmö with a large social and culture arena. Sofielund's central location makes it highly attractive in a planning perspective and a group of property owners, along with the municipality of Malmö, have created a BID-constellation to further develop the district. The BID-association, Fastighetsägare Sofielund, is the area's most influential development actor today and it's also the outsourcer of two planning documents, which intends to ensure sustainable development in the area. This thesis questions the everyday use of sustainable development and critically analyzes the two planning documents discursively, as well as in relation to common planning ideals. The study examines what values and assumptions the reports are based on and how they correlate with the social and cultural values Fastighetsägare Sofielund, with Malmö stad, claim to strive for in the development of Sofielund.

Keywords: *Business Improvement District, entrepreneurialism, creative class, sustainable development, rationality, hegemony*

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Inledning	1
1.2 Syfte och forskningsfrågor	2
1.3 Metod	3
1.3.1 Diskursteori	3
1.4 Validitet	5
1.5 Disposition	6
2. Bakgrund	7
2.1 Fordismens slut och entreprenörsurbanismens början	7
- Malmös omvandling från industri- till kunskapsstad	7
2.2 Fastighetsägare BID Sofielund och Malmö stad	8
2.3 BID - Business Improvement District	9
3. Tidigare forskning	11
3.1 Entreprenörsurbanism	11
3.2 Den kreativa klassen	13
3.3 Makt och rationalitet	14
4. Diskursanalys	16
4.1 Destinationsanalys Sofielund	16
4.1.1 Nodalpunkt : utveckling	18
4.1.2 Diskursiv problemformulering och hegemoni	20
4.2 Stadsdelsatlas Sofielund	23
4.2.1 Nodalpunkt : utveckling	24
4.2.2 Stadsdelsatlas i förhållande till Destinationsanalys	27
- den diskursiva kampen kring nodalpunkten utveckling	27
4.3 Entreprenörsurbanism, den kreativa klassen och rationalisering	29
4.3.1 Entreprenörsurbanismen med kulturen som redskap	29
4.3.2 Makt och rationalitet	32
5. Slutsatser och diskussion	34
5.1 Vidare forskning	36
Källförteckning	37
Bilaga 1 - Arbetsfördelning	40

1. Introduktion

1.1 Inledning

”Det råder en kärv loser-stämning, det luktar utanförskap och dåligheter. Men samtidigt som det är fult, skitigt och elakt, så puttrar lite varstans i kvarteren essensen av den entreprenöranda som bygger staden underifrån. Norra Grängesbergsgatan är en gata full av liv och aktivitet. Den nya staden finns här, fast iklädd en gammal unken kofta. En gammal tung och unken, lånad kofta. När man säger att Malmö är en ful stad och någon opponerar sig, då är det hit man skall ta dem för att övertyga. Fult är det sannerligen, på det där vackra viset.”

(Ponnert, 2010)

Citatet är hämtat från poeten och skribenten Oskar Ponnerts blogg, vilken sedermera blev en bok med samma namn; *Norra Grängesbergsgatan : Malmös lätt coolaste gata*. Idag finner man citatet på Malmö stads hemsida under Kulturarv Malmös beskrivning av Norra Grängesbergsgatan (Malmö stad, 2019). Gatan, vilken både Ponnert och Malmö stad med värdeladdade ord beskriver, utgör kärnan i det centralt belägna området Sofielund i Malmö. Den mediala skildringen av området har under det senaste decenniet utgjorts av svartklubbar, kriminalitet och narkotika men det har samtidigt karaktäriserats av en brokig blandning av kulturer och verksamheter, där allt från baklavabagerier, moskéer, bilhandlare och möbelsnickare huserar. Antalet aktiva verksamheter i området under 2016 uppskattades till närmare 1100 stycken (Percovich, Landin, Frisch, Rosenqvist, Skarin, Anselmsson & Sjöberg 2018) och utöver dessa har en stor mängd mindre föreningar legat till grund för en utbredd kulturscen i sann DIY-anda. Norra Grängesbergsgatan beskrivs idag som Malmös kulturtätaste gata, inte minst under den årliga gatufesten. NGBG-festen invigdes i september 2016 på initiativ av områdets tongivande aktörer, Malmö stad och Fastighetsägare Sofielund, som enligt egna ord ville *”synliggöra den kreativitet och entreprenöranda som finns i dessa fastigheter, flytta ut verksamheterna på gatan och skapa en brokig gatufest där alla som kan och vill ska få delta utifrån sina förutsättningar”* (NGBG, 2016).

Professorn och geografen Jamie Peck (2005, 2007) menar att kultur allt för ofta tas som gisslan för att uppfylla ekonomiska och nyliberala syften. Teorin, eller tesen, vilket Peck (2007) vill kalla *den kreativa klassen* bygger på idéen om den mänskliga kreativiteten som den enskilt viktigaste ekonomiska resursen i ett postindustriellt samhälle. Upphovsmakaren Richard Florida (2006) menar att alla städers förmåga att attrahera den kreativa klassen är en betydande konkurrensfördel i strävan mot ekonomisk utveckling. Istället för att framhäva eller förhöja ett befintligt värde, kan uppmärksammandet av kultur och framförallt det kreativa, följaktligen innebära en strategi för att generera tillväxt genom att attrahera den kreativa klassen. Carina Listerborn (2017), lektor och professor inom stadsbyggnad vid Malmö Universitet, och Guy Baeten (2012), professorer inom stadsbyggnad vid Malmö Universitet, menar att Malmö stad, trots utbredd kritik mot begreppet, har lagt stor vikt vid konceptet i sin omvandling från industri- till kunskapsstad.

I utvecklingen av Sofielund arbetar Malmö stad aktivt med Fastighetsägare Sofielund, där fastighetsägare och företag arbetar tillsammans med bostadsrättsföreningar och föreningslivet för att utveckla området. Tillsammans utgör de en så kallad BID-förening och säger sig eftersträva en utveckling där områdets unika karaktär och värden tas tillvara på för att tillfredsställa boende, verksamma och besökare (Fastighetsägare Sofielund, 2017). Globalt står *BID* för *Business Improvement District* och kan i korthet beskrivas vara en modell där samverkan mellan olika aktörer driver stadsutveckling inom ett geografiskt avgränsat område. Fastighetsägare Sofielund, tillsammans med Malmö stad, har valt att definiera deras BID-modell enligt parollen *Boende, Integration* och *Delaktighet*, och beskriver den vara ett av deras viktigaste verktyg i utvecklingen av området. Utöver NGBG-festen är Fastighetsägare Sofielund initiativtagare till flertalet utvecklingsprojekt i området. En del i deras utvecklingsarbete är framtagandet av rapporterna *Destinationsanalys Sofielund* (Juterot, 2018) och *Stadsdelsatlas Sofielund* (Percovich et al., 2018). Rapporterna är producerade av ÅF respektive White Arkitekter på uppdrag av Fastighetsägare Sofielund och Malmö stads gatukontor med syfte att utgöra underlag för den fortsatta utvecklingen i området. Ledorden för båda rapporterna, i linje med samtida planeringsideal, är *hållbar stadsutveckling*. Begreppet *hållbar utveckling* kan i korthet beskrivas syfta till ekologisk, ekonomisk och social utveckling, där miljön idag och för kommande generationer främjas såväl som säkras (NE, 2017). Begreppet är självskrivet i dagens stadsutvecklingsprocesser och legitimerar de flesta projekt och översiktsplaner. Även Fastighetsägare Sofielund lyfter hållbar utveckling som ett tydligt mål för BID-processen men definierar det enligt ekologisk, social och kulturell utveckling.

Denna studie ämnar granska en huruvida en tänkt utveckling av Sofielund förhåller sig till Fastighetsägare Sofielunds definition av hållbar utveckling och de ledord de framhäver. Uppsatsen utgår från rapporterna ovan och analyserar vilka av de ekonomiska, sociala och ekologiska värden som dokumenten framhåller. Vi vill undersöka vilka outtalade sanningar rapporterna lutar sig mot, hur de diskursivt formas samt hur de förhåller sig till de sociala och kulturella värden som karaktäriserar Sofielund idag.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Uppsatsens syfte är således att belysa vilka av dessa värden Destinationsanalys Sofielund och Stadsdelsatlas Sofielund lyfter fram i utvecklingen av Sofielund, samt hur dessa förhåller sig till de värden Fastighetsägare Sofielund, tillsammans med Malmö stad, säger sig värna om. Vi ser ett behov av att kritiskt granska definitionen av hållbar stadsutveckling i dagens stadsplanering och att utgångspunkten bör ligga i vilka värden som prioriteras främst. Med uppsatsen vill vi redogöra för vilka värden och aktörer rapporterna lyfter, vilka outtalade sanningar de vilar mot och vilken utvecklingsriktning de följaktligen presenterar, diskursivt så väl som övergripande. Uppsatsen har utgått från frågeställningarna nedan:

- Hur formar rapporterna diskursen kring hållbar utveckling i Sofielund?
- Vilka antaganden utgår rapporterna från och hur förhåller de sig till områdets sociala och kulturella värden?

1.3 Metod

Uppsatsen grundar sig i en metodologi som är kvalitativ och diskursiv. En kvalitativ uppsats syftar till att undersöka kvalitéer och/eller egenskaper hos det man studerar (Rienecker & Jørgensen, 2014). För att besvara forskningsfrågorna har vi använt oss av diskursanalys som huvudsaklig forskningsmetod. Diskursanalysen omfattar rapporterna *Destinationsanalys Sofielund* (Juterot, 2018), vilken är skapad av ÅF, och *Stadsdelsatlas Sofielund* (Percovich et al., 2018), vilken är producerad av White Arkitekter. Båda rapporterna är framtagna på uppdrag av Fastighetsägare Sofielund och Malmö stads gatukontor vilket, tillsammans med deras omfattning och aktualitet, utgör en relevant grund för uppsatsens ändamål.

En diskurs bygger på idén att språket är strukturerat i olika mönster. En diskursanalys innebär således att studera det mönster vilket språket är konstruerat på (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s.7). Diskursanalysens syfte är enligt Winther Jørgensen & Phillips (2000, s. 40, s. 47) att avslöja diskursivt skapade föreställningar om samhället som en objektiv verklighet. Med det sagt ämnar inte analysen klarlägga en objektiv realitet, utan istället att undersöka hur vi skapar den. Diskursanalysens ändamål är att granska diskursers inneboende strävan i att definiera verkligheten och att bidra till en förståelse för vårt samhälle och vilka sociala konsekvenser som följer med det diskursiva. Winther Jørgensen & Phillips (2000, s. 7) framhåller att det inte finns en samsyn på vad en diskurs är och därmed även vad diskursanalys som metod innebär. Vår diskursanalys utgår från den diskursteori och de begrepp som presenteras nedan. För att ytterligare förstå diskursanalys som metod har vi använt oss av kandidatuppsatsen *Den kreativa stadens fjärde stadsrum* (Lindeberg & Troedsson, 2016) och Veselinka Möllerströms (2011) avhandling *Malmö's omvandling - Från arbetarstad till kunskapsstad*. Vi undersöker även dokumenten utifrån kritisk urbanteori, vilket Marcuse (2009, s. 185) beskriver innebära ett förhållningssätt där verkligheten ifrågasätts snarare än att accepteras. Marcuse (2009) menar att målet med kritisk urbanteori är att eftersträva allas rätt till staden och att positiva såväl som negativa perspektiv lyfts fram av det studerade fenomenet. Vår diskursanalys ämnar således studera rapporterna rent språkligt men även ur övergripande perspektiv. Detta har vi gjort genom att analysera rapporterna utifrån de begrepp diskursteorin redogör för nedan, samt diskutera hur resultaten förhåller sig till tidigare forskning kring relevanta stadsutvecklingsteorier. Med diskursanalysen granskar vi hur den framtida utvecklingen i Sofielund beskrivs, vilka värden som kopplas ihop med den och vilka aktörer som ges utrymme att påverka den. Den insamlade empirin och den genomförda diskursanalysen ligger till grund för de diskussioner och slutsatser uppsatsen slutligen presenterar.

1.3.1 Diskursteori

I skapandet av vår diskursteoretiska förståelse har vi huvudsakligen använt oss av Marianne Winther Jørgensen och Louise Philips bok *Diskursanalys som teori och metod* (2000). Bokens diskursteori utgår från professorerna och politiska teoretikerna Ernest Laclau och Chantal Mouffes diskursteorier, vilka menar att alla sociala handlingar och praktiker bör ses som diskursiva. Vår uppsats grundas med andra ord i social-konstruktivism, vilket i korthet innebär att verkligheten anses vara socialt skapad. Teorin innebär ett ifrågasättande av självklar kunskap och att det inte finns någon objektiv sanning, oavsett sammanhang (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 11). Ett

synsätt vilket kan ses motsägelsefullt i västvärldens klassiska föreställning om individen som ett autonomt och suveränt subjekt.

”Objektivitet är avlagrad makt där spåren av makt har utplånats”

(Laclau, 1990, s. 60)

Winther Jørgensen och Phillips definierar begreppet diskurs som ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen” (2000, s.7). Genom språket ges vi tillgång till att tolka och definiera en verklighet, samtidigt som det formar oss som individer och kollektiv. Det sätt vi talar om och förstår världen påverkar hur vi som individer uppfattar vår sociala kontext och identitet, vilket följaktligen innebär att diskurser får sociala konsekvenser. En diskurs strävar mot entydighet genom att utesluta alternativa möjligheter och därmed framstå som den objektivt sanna (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 49). Vad Winther Jørgensen & Phillip tydligt framhåller är att denna entydighet aldrig är fixerad - en diskurs, med allt vad den innebär, är alltid under förändring. Det pågår med andra ord en ständig kamp där betydelser och definitioner undergrävs och omtolkas av andra diskurser, ideal och normer. En diskurs kan därför inte vara varken objektiv eller ”sann”.

Diskursteorins grundläggande idé är att sociala fenomen aldrig är färdiga eller totala (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 31). En vanlig missuppfattning av den presenterade diskursteorin är att när allt ses som en diskurs, det vill säga vara socialt konstruerat, innebär det att verkligheten inte finns. Winther Jørgensen & Phillips (2000, s. 42.) menar tvärtom att det existerar en social och fysisk verklighet, men att tillträdet alltid förmedlas av diskurser. De beskriver att *“diskursteori syftar till en förståelse av det sociala som en diskursiv konstruktion”* (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 31). I vår strävan att förstå denna diskursiva uppbyggnad har vi valt att utgå från nedanstående begrepp, vilka Winther Jørgensen & Phillips presenterar med stöd av Laclau & Mouffe:

Tecken - Tecken är relationellt definierade, det vill säga de får sin betydelse genom att skilja sig från andra tecken på bestämda sätt. De får olika betydelse beroende på hur de förhåller sig till varandra och den diskurs de befinner sig i (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 32, s. 43). Tecken och dess tillskrivna betydelse behöver tolkas i förhållande till rådande diskurs. Den betydelsen tecknet tillskrivs har en positiv funktion, vilket samtidigt innebär att det som utesluts, har en negativ funktion (Bergström & Borséus, 2012, s. 365). För att förstå en diskurs är det med andra ord väsentligt att förstå vilka tecken som talar för, så väl som emot, den.

Nodalpunkt - En diskurs etableras kring ett par nodalpunkter. Nodalpunkten är ett privilegierat tecken vars betydelse bestäms utifrån de tecken som knyts till den samt den diskurs den ingår i. Samma tecken som definierar nodalpunkten, får samtidigt sin betydelse och sammanhang av densamma (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 33ff).

Det diskursiva fältet - eller “det konstitutiva yttre”, är vad Laclau & Mouffe (1985, s. 111) beskriver vara alla de alternativa möjligheter en diskurs utesluter. Ett exempel kan vara hur graffiti tidigare, och delvis fortfarande, exkluderas från diskursen gällande konst.

Diskursiv kamp - Som tidigare nämnts pågår det en ständig kraftmätning om att definiera och fixera tecken. Den diskursiva kampen kan förstås som strävan att uppnå hegemoni genom att tillskriva och fastställa ett teckens betydelse (Winther Jörgensen & Phillips, 2000, s. 13).

Flytande signifikant - är de tecken eller begrepp som är öppna för att tillskrivas andra betydelser. Olika diskurser försöker ge innehåll åt tecken på just sitt sätt, när ett begrepp tillfälligt stannar vid en betydelse benämns det som en tillslutning (*closure*) (Winther Jörgensen & Phillips, 2000, s. 35).

Hegemoni - Kan i korthet beskrivas som en "bestämd synpunkts herravälde". Det är med andra ord en outtalad men konstruerad konsensus, där vårt medvetande påverkas och formas utan direkt påverkan (Winther Jörgensen & Phillips, 2000, s. 13, s. 39). Exempelvis idén om att ekonomisk tillväxt är centralt för en stads utveckling.

1.4 Validitet

Rieneckern och Jörgensen (2014) framhåller att en uppsats behöver förhålla sig till vissa sorters litteratur. Dels bör litteraturen bekräfta att det finns ett behov av studien, att teorier och begrepp kan appliceras på det valda uppsatsämnet, och att litteraturen kan användas för att diskutera den valda frågeställningen (Rieneckern & Jörgensen, 2014). Litteraturen i denna uppsats har valts med ovanstående i åtanke och vi menar att uppsatsen både hanterar, samt förhåller sig, till relevanta teorier och begrepp för att besvara de forskningsfrågor vi har formulerat.

Uppsatsens diskursanalys utgår som sagt från två rapporter med fokus på utvecklingen i Sofielund. Båda rapporterna är framtagna på uppdrag av Fastighetsägare Sofielund och Malmö stad och beskrivs utgöra underlag för utvecklingsprocessen i Sofielund. Rapporterna innebär därmed en relevant grund för att förstå utvecklingen i området, men kan samtidigt inte ses vara uttömmande eller hantera samtliga aspekter av den. Det uppsatsen undersöker är hur rapporterna övergripande och diskursivt beskriver en tänkt utveckling av Sofielund. Om vår diskursanalys och de resonemang vi presenterar kan förstås som relevanta för sammanhanget och kan bredda en förståelse för utvecklingen i stadsdelen kan vi hävda en validitet för vår uppsats (Potter & Wetherell, 1987 se Winther Jörgensen & Phillips 2000, s. 123).

Den största utmaningen med uppsatsen har varit att ställa oss främmande till det material vi studerat (Winther Jörgensen & Phillips, 2000, s. 28). Vi har, i den mån det varit möjligt, genomfört en objektiv diskursanalys men kan samtidigt inte hävda en fullständig objektivitet då vi som forskare både har en förförståelse för ämnet i stort, så väl som det specifika området. I linje med Winther Jörgensen & Phillips (2000, s. 28) menar vi däremot att vi kan vara kritiska utan att vila oss mot en slutgiltig sanning.

1.5 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i fem huvudsakliga delar. *Första delen* är den introduktion som har redogjorts för ovan och som avslutas i och med denna punkt. Den *andra delen* redogör för en bakgrund till rådande förutsättningar i både Sofielund och Malmö, medan den *tredje delen* presenterar tidigare forskning som är relevant för uppsatsen. I den *fjärde delen* presenteras uppsatsens kärna - diskursanalysen, vilken undersöker de två rapporterna både språkligt och utifrån ett kritiskt urbanteoretiskt-perspektiv. I den *femte och sista delen* presenteras våra slutsatser, en diskussion och förslag på vidare forskning.

2. Bakgrund

För att bättre förstå uppsatsen och de antaganden den utgår från kommer vi i detta avsnitt kort redogöra för den bakgrund som ligger till grund för utvecklingen både i Malmö som stad och Sofielund som område. Avsnittet redogör för utvecklingen av entreprenörsurbanismen, BID-modellens framväxt samt hur utvecklingen av Sofielund kan förstås utifrån dessa rörelser.

2.1 Fordismens slut och entreprenörsurbanismens början - Malmös omvandling från industri- till kunskapsstad

Fordismen kan i korthet beskrivas handla om en ekonomisk tillväxtmodell där välfärdsstat och kapitalism är förenade (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, s. 16). I den keynesianska modellen stod staten och kapitalet för massproduktion, masskonsumtion och reglerande institutioner med tydliga direktiv. Under 1950- och 1960-talets högkonjunktur bidrog ökade reallöner för arbetarna till masskonsumtion, vilket skapade incitament för massproduktion, medan ökat skatteunderlag användes för att bygga ut den offentliga sektorn och kapitalvinster investerades i storskaliga industrier (Stigendal, 2012, s. 21). Under 1970-talet stagnerade den ekonomiska utvecklingen i takt med övergången till en mer global kapitalism och produktion. Tillsammans med den omfattande oljekrisen 1973-74 ledde det till omstruktureringar och nedläggningar av industrier, vilket innebar en kraftig minskning av arbetstillfällena i tidigare väletablerade städer och regioner. En av dessa städer var Malmö, där den industriella nedmonteringen av bland annat Kockumsvarvet under 1980-talet kraftigt förändrade förutsättningarna för staden. Krisen, med stora budgetunderskott till följd av ökad arbetslöshet, kulminerade under 1990-talet och resulterade i ett omfattande visionsarbete. Malmös framtid skulle säkras genom en ny riktning och kring millennieskiftet upprättades Malmö Högskola (nuvarande Malmö Universitet), bomässan Bo01 arrangerades och Öresundsbron invigdes (Möllerström, 2011, s. 19). Malmös konvertering från industristad till kunskapsstad var påbörjad.

Franzén, Hertting och Thörn (2016, s. 17) beskriver utvecklingen efter oljekrisen 1973-74 som en serie kriser, där ofullständiga lösningar på den ursprungliga krisen, till slut leder till en postfordistisk tillväxtmodell. Den framstående professorn David Harvey (1989) namngav den marknadsorienterade utvecklingen med begreppet entreprenörsurbanism, vilket uppsatsen behandlar närmre i den teoretiska diskussionen. Enligt globaliseringen och den nyliberala agendan skulle staden lämna fordismens kris bakom sig genom att bli företagsam och konkurrenskraftig. Idén förutsätter en konkurrens mellan städer och regioner och en politik där privat-offentligt samarbete används för att stimulera tillväxt (Harvey, 1989). I Malmös fall har tillverkningsindustri stegvis ersatts av en kunskaps- och tjänstebaserad sektor och tidigare nämnda Malmö Universitet, Bo01 och Öresundsbron, har tillsammans med senare projekt som Citytunneln, Turning Torso och Malmö Live fått stå symboler för det nya Malmö (Mukhtar-Landgren, 2005, s. 121).

2.2 Fastighetsägare BID Sofielund och Malmö stad

Den ekonomiska och ideologiska omstruktureringen har haft stor inverkan på städernas utveckling så väl som fysiska gestaltning. I Malmö är Turning Torso och Malmö Live exempel på en del av utvecklingen, medan Sofielunds nedgångna industrilokaler är en annan. Beskrivningen av Sofielund som ett före detta industriområde är förvisso en sanning med modifikation, området huserar än idag industrier som Pågen AB och Stadex AB, men de flesta lokaler fylls idag med annan typ av produktion. Medialt skildras Sofielund, och framförallt Norra Grängesbergsgatan, huvudsakligen som en plats präglad av en brokig skara verksamheter, ett utbrett kultur- och föreningsliv och kriminalitet (Expressen, 2018). Sofielunds tydligaste kännetecken sägs vara det oenhetliga och ostrukturerade, som tillsammans med en tillåtande atmosfär och låga hyror, beskrivs utgöra en grogrund för informella föreningar samt en mängd olika verksamheter och aktörer i området (Juterot, 2018; Percovich et al., 2018).

Den mest drivande aktören i att utveckla stadsdelen är Fastighetsägare Sofielund. Föreningen, vars namn egentligen är registrerat som Fastighetsägare BID Sofielund, grundades 2014 i samarbete med Malmö stad. Projektet initierades av ett antal fastighetsägare för att hantera oseriösa aktörer i området, och är idag ett samarbete mellan fastighetsägare, boende och verksamma i området samt Malmö stad. Föreningens syfte är att *”utveckla Sofielund till en attraktiv del av Malmö, en stadsdel där alla kan känna sig trygga och stolta”* (Fastighetsägare Sofielund, 2019). Som en del i utvecklingsarbetet har föreningen skapat sju fokusområden som fungerar som mål och vision för samarbetet:

- Tryggt och säkert
- Rent och snyggt
- Trafik och tillgänglighet
- Stadsmiljö
- Hållbar utveckling - ekologiskt, socialt och kulturellt
- Medlemsnytta
- Kommunikation

(Fastighetsägare Sofielund, 2019)

Ett av Fastighetsägare Sofielunds främsta mål är att området ska präglas av en seriös fastighetsförvaltning. De lyfter fram tryggheten i området som en central fråga och har i sitt arbete bland annat monterat upp bevakningskameror och initierat en egen städpatrull i området. De menar att den ekonomiska vinsten ska utgöras av sänkta kostnader i form av mindre skadegörelse och omflyttning, snarare än höjda hyror (Fastighetsägare Sofielund, 2019).

Föreningen arbetar utifrån en så kallad BID-modell, vilket vi kort redogjorde för i inledningen och vilket beskrivs utförligare i nästa avsnitt. Vad som kan nämnas är att Fastighetsägare Sofielund, till skillnad från den ursprungliga modellen, beskriver sin modell utgå från *Boende, Integration* och *Delaktighet*. Malmö stad ser med stort intresse på BID-föreningen och bekostar därför både utvecklingsledare och administration för Fastighetsägare Sofielund (Fastighetsägare Sofielund, 2019). Föreningen, tillsammans med Malmö stad, är även delaktiga i den populära gatufesten

NGBG-festivalen, vilken genomförs årligen sedan 2016. Festivalen lockar ett stort antal besökare till området och marknadsförs med ledord som *“lokalt engagemang”*, *“tillsammans”* och *“gräsrot”* (NGBG, 2016), trots att Malmö stad och Fastighetsägare Sofielund är initiativtagare till den. Idag består Fastighetsägare Sofielund av närmare 40 stycken medlemmar, vilka främst utgörs av fastighetsägare, bostadsrättsföreningar och större företag i området. BID-föreningen välkomnar dock även byalag och andra föreningar (Fastighetsägare Sofielund, 2019).

2.3 BID - Business Improvement District

Som tidigare nämnt är BID (*Business Improvement District*) en modell för utveckling av urbana miljöer. Modellen grundar sig i en organiserad samverkan mellan aktörer inom ett avgränsat geografiskt område och syftar till att öka attraktiviteten och fastighetsvärden genom en gemensam agenda i området (Olsson, 2017). BID-samarbeten finansieras vanligen av mark- och fastighetsägare i området genom självbeskattningsmetoder (Holmberg, 2016). Redan under 1930- och 40-talet utvecklades BID-liknande modeller i större amerikanska städer som Detroit och Chicago. Fastighetsägare och frivilliga samarbetsorganisationer gick samman med syftet att öka attraktiviteten i stadskärnor på nedgång. Med den växande bilismen ökade behovet av parkeringsplatser, vilket innebar att verksamheter i större utsträckning flyttade ut från centrum där det fanns mer utrymme. Med aktiv marknadsföring och lobbyism arbetade samarbetsorganisationerna för att utveckla nedslitna och eftersatta omkringliggande stadsdelar. Den första uttalade BID-modellen utvecklades i Toronto 1969 och har därefter spridit sig till flera länder. I de länder som infört BID-modellen har lagstiftning många gånger ändrats för att skapa goda förutsättningar för samarbetsmodellen (Olsson, 2017).

I Sverige har samverkansmodeller med utgångspunkt i BID blivit allt vanligare, men eftersom svensk lagstiftning ännu inte hanterar BID, vilar samverkansformen idag på frivillig grund. Det växande intresset för modellen har dock ökat även diskussionen om en reglerande lagstiftning för BID. I och med det kommunala planeringsmonopolet begränsas idag samarbetsformens utvecklingsmöjligheter till skillnad från andra länder där den privata sektorn har ett större inflytande över planeringen. Det är därför vanligt att kommuner engagerar sig och delfinansierar projekt, vilket Malmö stad som tidigare nämnt gör i Fastighetsägare Sofielund (Olsson, 2017). I Sverige har BID-modellen huvudsakligen använts för att driva utveckling i områden kantade av problem och utmaningar. I Göteborg har ett BID-inspirerat stadsutvecklingsprojekt i stadsdelen Gamlestaden pågått sedan 2001. Gamlestaden hade tidigare ett negativt ryckte med misskötta offentliga miljöer och höga nivåer av vardagskriminalitet. Sedan projektet startade menar Olsson (2017) att utvecklingen i stadsdelen har varit progressiv. I projektet har man arbetat aktivt med att ta fram utvecklingsplaner för fastighetsägare och näringsidkare. De har även hanterat missbruksproblematik genom att föra diskussioner med stadsdelsförvaltningen och polis. Flera parker, gator och torg har rustats upp och idag upplever de boende i stadsdelen att det sker en positiv utveckling sker i området.

Modellen har emellertid också kritiserats för att inte vara demokratisk i sitt utförande. Flera forskare menar att BID-samarbeten tenderar att bli föreningar för stora fastighets- och verksamhetsägare där medlemmarna ges makt att påverka sin stadsdel på ett sätt som passar dem (Morçöl &

Zimmermann 2006 se Hoyt & Gopal-Agge, 2007, s. 951). I flera länder anpassas lagstiftningen så att BID-strukturer ger mer inflytande till större aktörer, vilket leder till att BID-modellen i större utsträckning tjänar de stora aktörernas intressen. Schaller och Modan (2005, s. 396) argumenterar för att BID-modellen ger lite inflytande åt hyresgäster och boende i området då samarbetet ofta initieras och i stor utsträckning styrs av fastighetsägare och företagare. När samarbetet exkluderar medborgarna i beslutsprocesser blir BID-modellen snarare ett verktyg för Fastighetsägare och företagare att kontrollera och påverka sina stadsdelar på ett för dem fördelaktigt vis, än ett demokratiskt verktyg för utveckling och governance (Hoyt 2005b; Loukaitou-Sideris et al. 2004 se Hoyt & Gopal-Agge, 2007, s. 951).

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt redogör vi för uppsatsens teoretiska referensram, exklusive den diskursteoretiska utgångspunkt som tidigare presenterats i metodavsnittet. Uppsatsen teoretiska ramverk utgår från tidigare forskning och ämnar skapa förståelse för det presenterade forskningsproblemet genom att redogöra för samtida planeringsideal och hur dessa idéer sedermera kan skönjas i utvecklingen av Sofielund.

3.1 Entreprenörsurbanism

Redan 1989 preciserar David Harvey den ekonomiska och ideologiska omstruktureringen som följde efter fordismens kris i artikeln *From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in Late Capitalism* (1989). Förutom att namnge utvecklingen under begreppet *entreprenörsurbanism*, beskriver han de förutsättningar och karaktäristiska drag som ligger till grund för den nya tillväxtmodellen. Harvey (1989, s. 3) redogör för hur städer konkurrerar om attraktivitet, att privat-offentliga samarbeten växer fram i allt större utsträckning samt hur perioden av ekonomisk och politisk instabiliteten ställer krav på både framgångsfaktorer och ökad konkurrens. Som tidigare nämnts kan entreprenörsurbanism i korthet beskrivas innebära det förhållningssätt vilket ämnar att göra en stad eller en plats marknadsmässigt konkurrenskraftig. Avsikten är med andra ord att ”sälja” staden för att främja dess ekonomiska tillväxt.

I boken *Stad till salu: entreprenörsurbanismen och det offentliga rummets värde* menar författarna Mats Franzén, Nils Hertting och Catharina Thörn (2016, s. 22) att entreprenörsurbanismen innebär ”sökandet efter ett svar - på stadens nivå - på fordismens kris”. Deras ordval indikerar en utgångspunkt där svaret, det vill säga entreprenörsurbanismen, dels ses ha implementerats utan att riktigt rättfärdigats och samtidigt att svaret inte nödvändigtvis behöver vara varken ”rätt” eller slutgiltigt. De beskriver hur globaliseringen och övergången från industri- till kunskapssamhälle har skapat den huvudsakliga förutsättning entreprenörsurbanismen kräver; att städer antas konkurrera med varandra om dess invånare och skatteintäkter (Franzén, et al., 2016, s. 30). Med stöd av Harvey (1989) definierar de en entreprenörsurbanistisk stadspolitik; ”när offentliga och privata aktörer samverkar i mer eller mindre spekulativa projekt för att sälja staden i en föreställd global konkurrens om investering och besökare” (Franzén, et al., 2016, s. 30). Meningen i sig innefattar fyra huvudsakliga kännetecken, (1) att entreprenörsurbanismen utgår från den tidigare nämnda föreställda och globala konkurrensen och (2) att staden därmed behöver säljas (in). Samt att detta görs genom spekulativa projekt (3) och att det sker med hjälp av privat-offentlig samverkan (4). Franzén, Hertting och Thörn (2016, s. 29) framhåller att staden, sett ur ett entreprenörsurbanistiskt perspektiv, ses som ”ett instrument för att främja ekonomisk tillväxt”, vilket också Harvey framsynt belyste i sin artikel från 1989. Harvey (1989) beskrev hur övergången från industri- till entreprenörsstad kunde ses som en omtolkning av staden. Istället för att tillhandahålla välfärdstjänster, har vår förväntan på staden omformats till att verka för lokal ekonomisk tillväxt.

Malmös postindustriella utveckling delar många likheter med den entreprenörsurbanism Franzén, Hertting och Thörn (2016) och Harvey (1989) beskriver. Det tidigare nämnda arbetet för att skapa

kunskapsstaden har mynnat ut i en stad som både visionärt och fysiskt klippt banden till dess förflutna, åtminstone ur ett stadsutvecklingsperspektiv. I *Normalising Neoliberal Planning: The Case of Malmö, Sweden* (2012) använder Guy Baeten det nyetablerade området Hyllie för att exemplifiera hur nyliberal planering har normaliserats i Malmö. Han gör det genom att belysa hur den tidigare nämnda bomässan Bo01, och den efterföljande nybyggnationen av Västra Hamnen under 2000-talet, bemöttes med stark kritik för att privatisera kommunägd mark, att vara toppstyrd samt för att rikta sig mot en välbärgad och önskad målgrupp genom spektakulär arkitektur (Baeten, 2012, s.22). Vad Baeten (2012, s. 38) särskilt trycker på är att denna typ av planering tidigare mötte stark kritik, medan utvecklingen av och i Hyllie, vilket är ett än tydligare exempel på nyliberal planering, inte har stött på samma motstånd. Utvecklingen kan med andra ord ses som en normalisering av nyliberal planering. Baeten (2012) menar att även om nyliberalism har format staden under de senaste decennierna, är Malmös rötter i socialdemokratins fortfarande starka (2012, s. 26). Framförallt belyser Baeten (2012, s. 21) att det är svårt att datera, eller för den delen urskilja, en definitiv övergång från socialdemokrati till nyliberalism, vilket han också gör en poäng av. Enligt Baeten (2012) byggs Malmös nyliberalisering på socialdemokratiska ideal men de används och formas efter entreprenörsurbanismens huvudsakliga strävan efter ekonomisk tillväxt.

Carina Listerborn (2017) beskriver även hon hur Malmös utveckling tagit fasta på nyliberala stadsutvecklings-policies. I *The flagship concept of the '4th urban environment'. Branding and visioning in Malmö, Sweden* (2017) synar Listerborn Malmös stadsutvecklingsstrategier och det så kallade fjärde stadsrummet, vilket beskrivs vara en hörnsten i Malmös stadsutvecklingskoncept. Det fjärde stadsrummet kan i korthet beskrivas vara idén om ett nytt rum i staden, där tydliga gränser mellan privat och publikt suddas ut för att skapa ett expansivt och multifunktionellt stadsrum där människor och idéer kan mötas. I förklarandet av detta rum och dess påverkan identifierar Listerborn (2017, s. 6ff) tre huvudsakliga nyliberala policies som Malmö använder. Dessa policies, eller entreprenörsurbanistiska kännetecken, kan enligt Listerborn sammanfattas i att; (1) attrahera den kreativa klassen, och därmed förlita sig på idén om *trickle-down*, (2) skapa en vision och varumärke för staden och (3) främja ekonomisk tillväxt genom privat-offentlig samverkan. Med stöd av flera forskare menar Listerborn (2017, s. 7) att entreprenörsurbanism är en anledning till ökade klyftor i samhället och hon betonar att Malmö stads användning policierna ovan, inte har löst stadens problem med arbetslöshet, fattigdom och segregation.

Harvey (1989, s. 12) belyser att städer idag är mer sårbara inför osäkerheter och snabb förändring eftersom framgång ofta är kortlivad. Den innovativa och konkurrerande utvecklingen har därmed lett till mer osäkerhet snarare än mindre och städer och regioner har ofta inget annat val än att följa konkurrensen - och att försöka ligga först.

3.2 Den kreativa klassen

Idén om att bygga ett ekonomiskt hållbart samhälle kring kreativitet, kunskap och kultur är något Åke E. Andersson (2009) presenterar redan under 1980-talet. Hans så kallade *K-samhälle* kan ses vara föregångare till det begrepp som inte kan bortses från vid beskrivande av samtida stadsplanering - den kreativa klassen.

Begreppet tog både form och fart i och med Richard Floridas bok *Den kreativa klassens framväxt* (2006). I boken presenterar Florida vad han anser är nästa stora ekonomiska skifte. Han (2006, s. 20) redogör för hur vi går från en produktions- och kunskapsekonomi till en ekonomi som präglas starkt av mänsklig kreativitet. Således menar Florida att produktionsekonomi och kunskapsekonomi minskar i betydelse och att den mänskliga kreativiteten är den mest eftertraktade och drivande varan i framtidens ekonomier (2006, s. 31). Florida argumenterar därför att kreativitet bör vara en hörnsten i utvecklingen av dagens städer (2006, s. 10). Han menar att företagen söker sig till de orter där de kan få tag på rätt kompetens, snarare än att arbetskraften söker sig till företagsorten (2006, s. 262). För att städer ska stå starka i den globala konkurrensen blir det därför avgörande att de lyckas attrahera kreativa människor och skapa goda förutsättningar för dem (2006, s. 277).

Trots genomslaget har boken, tillsammans med sin författare, mötts av stark kritik ända sedan den publicerades. Geografi- och sociologiprofessorn Jamie Peck (2007) menar att teorin riktar sig till, och gynnar, en redan välbeställd medelklass. Den marginaliserade minoriteten ska hjälpas genom en trickle down-effekt (Listerborn, 2017, s. 6). Teorin om *trickle down* bygger på att innovation och kreativitet från en välställd medel- och överklass ska säkerställa tillväxt och välfärd för hela samhället. Peck är också kritisk till att Floridas teori har fått sådan inflytande över dagens stadsplanering. Han menar att det finns lite belägg för teorins innehåll och att den snarare rimmar väl med det rådande nyliberala politiska och ekonomiska landskapet. Med träffsäker och förförisk marknadsföring har idén om den kreativa klassen sålts in till politiker som letar efter lättanvända verktyg till ekonomisk utveckling (Peck, 2007, s. 1).

”I det nyliberaliserade urbana landskapet har en stor massa på ett effektivt sätt gjorts mottaglig för den sorts marknadsstimulerande, egendoms- och marknadsföringsbaserade tillväxtorienterade och gentrifieringsvänliga politik som på detta sätt förpackats i kreativitetsomslag”

(Peck, 2007, s. 7)

Även Stefan Krätke (2012, s. 138) menar att Floridas vagt formulerade teorier favoriserar och glorifierar de grupper i samhället som redan gynnas av dagens politiska och ekonomiska landskap. Han ställer sig kritisk till Floridas kategorisering, där främst högutbildade och ”kreativa” lyfts fram som avgörande för den ekonomiska utvecklingen. Han menar därför att Floridas teorier upprätthåller gentrifieringsprocesser och att de förstärker de rådande sociala maktförhållandena.

“[...] the theory serves to reinforce the right to the city of those that already have it.”

(Krätke, 2012, s. 138)

I boken *The new urban crisis: how our cities are increasing inequality, deepening segregation, and failing the middle class - and what we can do about it* (2017) reviderar, och framförallt kompletterar, Florida sin teori om den kreativa klassen. Han hanterar kritiken om att den kreativa klassen upprätthåller socioekonomiska strukturer. Florida (2017, s. 10) menar att en mer inkluderande urbanism behövs där lågavlönade och utsatta grupper måste uppmuntras att bli en del av den kreativa samhällsstrukturen och inkluderas i den kreativa ekonomin. Florida (2017, s. 6) hävdar dock att den kreativa klassen är fortsatt avgörande för framtidens ekonomi och trots omfattande kritik har Floridas (2006) teori legat till grund för både retorik såväl som utvecklingsstrategier under 2000-talets stadsplanering. Som tidigare nämnt betonar både Listerborn (2017) och Baeten (2012) att Malmö stad har lagt stor vikt vid den kreativa klassen i sin övergång från industri- till kunskapsstad.

3.3 Makt och rationalitet

“Ideas like democracy, rationality, and neutrality, all central to modern institutions, are young and fragile when compared to traditions of class and privilege.”

(Flyvbjerg, 1998, s. 231)

I boken *Rationality and power. Democracy in Practice* (1998) analyserar Bent Flyvbjerg, professor i planering vid Aalborgs Universitet, stadsutvecklingen i Aalborg, Danmark, och den maktproblematik som uppstod där. Boken kretsar kring en ny bussterminal som ska byggas i centrala Aalborg och de beslutsprocesser som starkt påverkades av stadens beslutsfattare och tjänstemän. Flyvbjerg (1998, s. 9ff) beskriver hur politiker och tjänstemän genom missbrukande av positioner och konsensusökande fick igenom förändringar för den nya bussterminalen som tydligt kunde kopplas till egna, ekonomiska intressen. När makt missbrukas och används på ett sätt för att driva egna eller riktade intressen uppstår en situation som kan förstås tydligare utifrån Flyvjergs resonemang och diskussioner kring makt. Boken belyser hur makt används inom demokratiska processer och tar upp relevanta resonemang som kan vara applicerbara på utvecklingen av Sofielund och de processer som pågår där idag.

Flyvbjerg (1998, s. 2) argumenterar för att det som anses vara rationellt i stor utsträckning är bundet till en specifik kontext. Vad som anses vara rationellt i en situation behöver inte vara det i en annan och det är i stor utsträckning ihopkopplat med makt och maktutövning. Inom filosofi och vetenskap presenteras rationalitet som oberoende av kontext, men inom politik och planering menar Flyvbjerg (1998, s. 27) att rationalitet, och vad som är relevant kunskap, definieras av makt. De som äger makt kan med andra ord påverka vad som anses vara rationellt och vad som är relevant kunskap och att det i förlängningen påverkar vad som utgör vår verklighet. Beslutsfattare med makt och som använder sina positioner för riktade intressen ges därför ett mycket stort inflytande att definiera den fysiska verkligheten (Flyvbjerg, 1998 s. 227). Flyvbjerg (1998, s. 229) menar att makthavare presenterar förslag på ett rationellt sätt som verkar samhällsnyttiga men som har dolda intentioner som inte presenteras ut mot samhället. Insynen i maktens rum är med andra ord inte helt transparent och politiker och andra aktörer med stor makt kan, om de vill, missbruka denna lucka för att tillse sina egna intressen.

”Efforts to analyze and document are made more in order to rationalize and legitimate established attitudes and prior decisions than to produce a balanced documentary basis for making decisions.”
(Flyvbjerg, 1998, s. 35)

Flyvbjerg sammanställer tio punkter där han beskriver hur makt och rationalitet kan användas på olika sätt i utvecklingsprocesser (1998, s.227ff). Punkterna går från en maktfullkomligt användning, till en mer hänsynsfull användning av makt. Flyvbjergs *första punkt*, vilket han beskriver vara den mest karaktäriserande för hur makt skapar rationalitet, utgår från att makt definierar verkligheten, snarare än att undersöka den. Han menar att makt kan bestämma vad som är rationellt och därmed också skapa en verklighet utifrån det.

”Power concert itself with defining reality rather than with discovering what reality ”really” is.”
(Flyvbjerg, 1998, s. 227)

Den *andra punkten* beskriver att rationalitet är kontextbundet och att kontexten inom stadsbyggnad ofta formas av de med makt. När vad som är rationellt påverkas av intressen och formas av grupper med makt tappar det rationella både inflytande och relevans. Den *tredje punkten* belyser hur rationalisering, eller konsensusökande presenteras som rationellt av de med makt (1998, s. 228). Politiker och beslutsfattare med inflytande kan utnyttja sin position genom att uttrycka sig på ett sätt där deras val och prioriteringar framstår som rationella. Han argumenterar även för att denna tendens till konsensusökande kan vara svår att identifiera. Dels krävs det en förståelse för själva situationen som skapar diskursen för att kunna synliggöra rationaliseringen, och dels kan avslöjande av rationalisering få negativa konsekvenser för dem som avslöjar dem. Med *fjärde punkten* menar Flyvbjerg (1998, s. 229) att frånvaron av rationella argument och faktisk dokumentation för att underbygga vissa aktioner, kan vara en indikator på maktfullkomlighet. Att aktörer drar sig för att presentera rationella argument eller dokument, kan indikera att de tar sig friheten att forma förståelsen för en situation eller plats.

Flyvbjerg ger också sin syn på vad som är ett sätt att motverka den maktfullkomliga rationaliseringen. Med *den tionde*, och sista punkten, beskriver Flyvbjerg (1998, s. 233) att organisationer och beslutsprocesser där beslut kan synas och får diskuteras - där kunskap och rationalitet får ta plats - där fattas också beslut på bättre grunder. Flyvbjerg beskriver hur konflikter genom historien har hanterats som något negativt och destruktivt och många gånger hanterats genom att tryckas tillbaka och reduceras. Flyvbjerg (1998, s. 6) menar att konflikter måste få vara i centrum där maktutövning sker och att konflikter som kontrolleras är att hämma demokrati.

4. Diskursanalys

I denna del presenteras vår diskursanalys av rapporterna Destinationsanalys Sofielund (Juterot, 2018) och Stadsdelsatlas Sofielund (Percovich et al., 2018). Avsnittet redogör för rapporterna var för sig genom att först ge en övergripande beskrivning av deras uttalade syften, utgångspunkter och mål. Därefter analyserar vi hur språket används i de två rapporterna och vilken verklighet, tillika sanning, de därmed skapar. Vi vill särskilt undersöka vilka maktförhållanden och antaganden rapporterna presenterar och utgår ifrån. Vilka aktörer framhålls och vilka bortses från? Hur beskrivs Sofielund och vilka värden betonas i den tänkta utvecklingen av det?

”Den kritiska diskursanalysen ställer upp teorier och metoder för att teoretiskt problematisera och empiriskt undersöka relationerna mellan diskursiv praktik och social och kulturell utveckling i olika sociala sammanhang”

(Winther Jørgensen & Phillips, 2001, s. 66)

Vår metod bygger, som tidigare nämnt, huvudsakligen på den diskursteori som delgetts i uppsatsens metodavsnitt. Utifrån denna grund vill vi identifiera *nodalpunkter* och vilka *centrala tecken* som knyts till ordet och skapar dess innebörd. Vi vill med andra ord undersöka den *diskursiva kamp* som pågår i rapporterna och vilka outtalade sanningar de vilar mot. För att tydligare se likheter och skillnader har vi formulerat en gemensam rubrik vilka båda rapporterna undersöks utifrån. Avsnittet utgår från ordet *utveckling*, vilket vi har identifierat som en nodalpunkt i diskursen kring hållbar utveckling i Sofielund. Nationalencyklopedin (2019) beskriver ordet utveckling enligt meningen; *”Medan termen förändring är värdeneutral i den meningen att man kan konstatera att en förändring ägt rum utan att ta ställning till om den är bra eller dålig, förutsätter utveckling i regel ett ändamål. Man antar ofta att utvecklingen sker från ett lägre och mer odifferentierat tillstånd till ett högre, bättre och mer differentierat. Därmed kommer värderingar öppet eller förtäckt in i resonemanget.”*. Nodalpunkten utveckling utgår visserligen från en föreställning att den ses innebära en förbättring, men termen kan samtidigt ses som en *flytande signifikant*, det vill säga ett begrepp eller tecken som är öppet för att tillskrivas andra betydelser. I analysen undersöker vi vilka tecken och värden rapporterna kopplar till utveckling samt vilka som ställs i motsats till det.

4.1 Destinationsanalys Sofielund

Rapporten Destinationsanalys Sofielund (Juterot, 2018) är framtagen utav ÅF på beställning av gatukontoret för Malmö stad och Fastighetsägare Sofielund. Rapportens syfte är utreda förutsättningar för att skapa nya destinationspunkter i Sofielund och därmed generera flöden av människor till och från området och det nya stationsområdet (Juterot, 2018). Rapporten har tre utgångspunkter som formulerats av rapportens uppdragsgivare. Destinationsanalysen ska (1) utgå från den nybyggda stationen i Rosengård, (2) de förslag som presenteras ska bidra till området ska behålla sin nuvarande karaktär och kultur samt värna boende, verksamma och besökande i området och (3) arbetet ska ske i nära samarbete Sofielunds BID-förening (Fastighetsägare Sofielund) och Amiralstadens projektgrupp. Analysen har främst riktat sig mot stationsnära områden som

Sofielunds industriområde, Norra Grängesbergsgatan i sin helhet och delar av Annelund, vilka samtliga omfattas av Fastighetsägare Sofielund.

Rapporten framhåller att utvecklingen av Sofielund är i ett tidigt skede och det därför finns ett behov av strukturella insatser som kan ligga till grund för områdets sociala och näringslivsmässiga förhållanden. Rapporten redogör för områdets potentialer, risker och utmaningar i den fortsatta utvecklingen av området. Den presenterar fyra konkreta förslag på nya destinationspunkter som ska bidra till att stärka de involverade aktörerna i samarbetet och öka områdets attraktivitet. Destinationspunkterna ska också skapa värde för verksamma, boende och besökande i området samt bidra till en ökad trivsel. Rapporten ger också förslag på ägarskap och finansieringsmöjligheter för de nya destinationspunkterna. En analys av det nya stationsområdet och dess kopplingar till området har genomförts för att bidra till att skapa en trygg och trivsam plats för resenärer och förbipasserande. Rapporten har tagits fram med hjälp av studier av befintligt material så som Stadsdelsatlas Sofielund, artiklar och forskningsrapporter. Platsbesök har genomförts som har syftat till att förstå områdets fysiska förutsättningar och hur området förhåller sig till sina omgivningar samt för att skapa en förståelse för flöden av människor och barriärer. Intervjuer med företrädare för staden, fastighetsägare och olika näringsidkare i området som kan anses ha betydelse för rapporten har också genomförts. Destinationsanalys Sofielund är en del i en större kartläggning av området och rapporten menar att dess resultat bör förstås utifrån de redan befintliga processer som pågår i och omkring området, samt utifrån de olika aktörernas intressen.

I avsnittet *Destinationsanalys - En del i ett stort pussel* (Juterot, 2018, s. 10) presenteras andra processer i området som har haft stor betydelse för de slutsatser och förslag destinationsanalysen presenterar. De processer analysen lyfter fram är *Fastighetsägare Sofielund & BID-processen*, *Neighbourhood Economics, Case Sofielund 2030*, *Case Sofielund Entreprenörskap* och *Stadsdelsatlas Sofielund*. Fastighetsägare Sofielund, det vill säga BID-föreningen och huvudansvarig för BID-processen, har behandlats tidigare i uppsatsen och behöver därför ingen ytterligare introduktion. Även *Stadsdelsatlas Sofielund* är presenterad tidigare och behandlas grundligt senare i diskursanalysen. Värt att nämna är dock att Destinationsanalys Sofielund beskriver Stadsdelsatlas Sofielund som en kartläggning av värdeskapande funktioner verksamheter i Sofielund. Till skillnad från de andra processerna rapporten lyfter fram, förklaras Stadsdelsatlas Sofielund i det här avsnittet inte utförligare än beskrivningen ovan (Juterot, 2018, s. 10). *Neighbourhood Economic* är däremot nytt för uppsatsen och det kan i korthet förklaras som en områdesbaserad utvecklingsfond, vars förstudie togs fram under våren 2018. Studien resulterade i att Sofielund utveckling AB grundades på initiativ av Fastighetsägare Sofielund och Malmö stad, vilket vi återkommer till senare. Syftet med Neighbourhood Economics är att skapa ett samarbete för att lösa ekonomiska utmaningar i området. *Case Sofielund* är ett projekt finansierat av Tillväxtverket och jobbar för att implementera de globala hållbarhetsmålen på lokal nivå i Sofielund. Projektet initierades av Malmö stad och Fastighetsägare Sofielund genom utvecklingsledaren Hjalmar Falck. Syftet med projektet beskrivs i att skapa en hållbar tillväxt och utveckling genom att vända områdets negativa trend till att utveckla innovativa samarbeten och processer (Malmö stad, 2017). Det externa medlen från Tillväxtverket beskrivs nödvändiga för projektet och de är ämnade till att driva en hållbar utveckling av området samt att utveckla och

lokalanpassa BID-modellen. *Case Sofielund Entreprenörskap* är ett systerprojekt till Case Sofielund. Även detta projekt är initierat av Malmö stad och Fastighetsägare Sofielund och finansieras av tillväxtverket. Projektet ämnar att stärka och utveckla det lokala näringslivet i Sofielund.

4.1.1 Nodalpunkt : utveckling

I Destinationsanalys Sofielund beskrivs området Sofielunds utveckling vara i ett tidigt skede. Tempot för utvecklingsarbetet är högt och Sofielund rubriceras som *”en testbädd för Malmö stads arbete med hållbar stadsutveckling i en BID-process”* (Juterot, 2018, s. 10ff). Tidigt i rapporten formuleras med andra ord en utvecklingspunkt som inte enbart innebär en strävan efter hållbar stadsutveckling - i Sofielund eftersträvas hållbar stadsutveckling i en *BID-process*. Processen, det vill säga Fastighetsägare Sofielunds utvecklingsarbete, är en central del i rapporten och görs synonym med både ordet utveckling och områdets tänkta framsteg.

I Case Sofielund Entreprenörskap projektansökan till Tillväxtverket (Malmö stad, 2017) beskriver Fastighetsägare Sofielund och Malmö stad Sofielund och dess utmaningar enligt nedan:

“Sofielund är ett bostads- och industriområde i Malmö som idag ses som ett oattraktivt område. Det råder en mycket låg investeringsvilja och företagsetablering, där stödet för att utveckla företag och boendesituationen är alltför liten. Osäkra hyres- och lokalavtal bidrar till dåliga förutsättningar för affärsmöjligheter och entreprenörsanda. Det lokala näringslivet drabbas av färre besökare och boende lockas inte konsumera i området utan gör sina inköp på andra ställen. Utmaningarna är därmed många men intresset för att förändra och utveckla området är mycket stort. Syftet med denna projektansökan är att stärka och utveckla det lokala näringslivet i Sofielund, bl. a för att locka positiv förändringskraft till området, öka intresset för nyetableringar, öka investeringar och locka fler företag och verksamheter till området.”

(Malmö stad, 2017)

Det ska betonas att denna projektansökan är riktad mot Tillväxtverket, och att syftet med den är att utveckla och stärka det lokala näringslivet i området, men citatet ovan ger samtidigt en bild av hur Malmö stad och Fastighetsägare Sofielund väljer att beskriva både området och en önskad utveckling i det. Vad som också ska sägas är att denna projektansökan inte är en del av destinationsanalysen, men för att vidare förklara de olika processerna rapporten lyfter fram har vi valt att undersöka även dessa. I projektansökan för *Case Sofielund Entreprenörskap*, tillsammans med flertalet av de andra processer rapporten belyser, laddas ordet utveckling med ekonomiska och näringslivsinriktade värden. Vad ansökan också slår fast är att det finns flera utmaningar *”men intresset för att förändra och utveckla området är mycket stort”* (Malmö stad, 2017). Även om citatet är taget från projektansökan för *Case Sofielund Entreprenörskap* tydliggör det ett förhållningssätt vilket även Destinationsanalys Sofielund tydligt utgår från - utveckling i och av området Sofielund både bör och ska ske.

Utöver de utvecklingsprocesser rapporten framhåller redogör den även för *”mål för det områdesbaserade utvecklingsarbetet”* (Juterot, 2018, s. 11). Målen som redovisas är

Fastighetsägare BID Sofielunds sju fokuspunkter (vilka uppsatsen redogjort för tidigare i avsnitt 2.2) vars syfte och utförande både vidareutvecklas och sammanfattas med meningen:

”Till vart och ett av dessa områden finns en aktivitetsplan med åtgärder som sammantaget är tänkta att stötta en önskad utvecklingsriktning i Sofielund.”

(Juterot, 2018, s. 11)

Förutom att reducera områdets utvecklingsarbete till Fastighetsägare Sofielunds sju fokusområden, fastställer rapporten att det finns en önskad utvecklingsriktning i Sofielund - och framförallt att den definieras av Fastighetsägare Sofielund tillsammans med Malmö stad. Rapporten gör med detta tydligt uttryck för en strävan efter *hegemoni* genom att göra BID-processen synonym med en önskad utvecklingsriktning. Bortsett från de sju fokuspunkterna presenteras både mål och inriktning för Sofielund Utveckling AB som en del av områdets utvecklingsmål. Sofielund Utveckling AB är en ännu inte realiserad idé om ett utvecklingsbolag som ska driva och bekosta delar av den lokala utvecklingen i området. Sofielund Utveckling AB huvudsakliga inriktning beskrivs med att;

”Fokus ligger på att köpa, sälja och utveckla fastigheter men bolaget ska också kunna stötta och utveckla förenings-och kulturliv och multifunktionella miljöer för näringsliv i området”

(Juterot, 2018, s. 11).

Köpa, sälja och utveckla fastigheter är med andra ord den huvudsakliga inriktningen för Sofielunds utvecklingsbolag. Bortsett från detta, det vill säga i andra hand, ska bolaget stödja och utveckla områdets kultur- och föreningsliv samt *”multifunktionella miljöer för näringsliv i området”*. Det sistnämnda är något vi återkommer till i avsnitt 4.3. Rapporten beskriver hur planerna för Sofielund Utveckling AB ska stärka villkoren för utvecklingsarbetet i området *”genom att förändringskraften i området kopplas samman med ekonomiska resurser i större skala”* (Juterot, 2018, s. 34) och knyter därmed ekonomiska värden till nodalpunkten utveckling.

Utöver Fastighetsägare Sofielund och Malmö stad, menar rapporten att näringsliv samt kultur- och föreningsliv driver utveckling. Vid beskrivningen av dessa rubriceras näringslivets roll som central för området. Rapporten lyfter fram Pågen AB och Stadex AB *”i egenskap av två världsledande företag som tydligt deklarerar att de vill behålla sin etablering i området och vara med och bidra till och driva utvecklingen i Sofielund”* (Juterot, 2018, s. 34). Pågen AB och Stadex AB, vilka båda är medlemmar i Fastighetsägare Sofielund, beskrivs tillsammans med andra befintliga företag vara en stor resurs för områdets fortsatta utveckling. I beskrivningen av områdets kultur- och föreningsliv kan vi däremot urskilja ett annat förhållningssätt i rapportens rollbeskrivning.

”Kultur- och föreningslivet i området och det stora engagemanget som ligger bakom dessa verksamheter är en kraft som bör uppmärksammas och utnyttjas.”

(Juterot, 2018, s. 34)

Till skillnad från näringslivet, vilket tillskrivs en central och därmed ledande roll, beskrivs kultur- och föreningslivet vara något som ska synliggöras och exploateras. Att vi väljer ordet exploatera

som synonym kan kännas starkt, men det är samtidigt hur ordet språkligt både kan och bör tolkas. I rapporten har de inte valt ordet *bekräfta* eller ordet *använda* - de har valt ordet *utnyttja*. Ordvalet och tillskrivningen av tecknet kultur, uppvisar därmed ett förhållningssätt där kulturen som ett redskap, snarare än att ha ett egenvärde.

Sammanfattningsvis kan vi säga att de tecken Destinationsanalys Sofielund knyter till nodalpunkten utveckling, och i det här fallet hållbar stadsutveckling i Sofielund, har en huvudsakligen ekonomisk inriktning. Det ska sägas att de sociala och kulturella värden området är känt för också lyfts fram, men de tillskrivs samtidigt en annan funktion i områdets utveckling. Rapporten kan därför uppfattas ambivalent i vilka värden som bör prioriteras i utvecklingen av Sofielund och vi går närmare in på detta i nästa avsnitt. Vad som däremot är tydligt är att Fastighetsägare Sofielund anses vara utgångspunkten för all utveckling i området. Samtliga processer och utvecklingsmål som rapporten uppmärksammar utgår från Fastighetsägare Sofielund och Malmö stad, vilket också ger utslag i destinationsanalysen slutsatser.

4.1.2 Diskursiv problemformulering och hegemoni

Att Malmö stad, och framförallt Fastighetsägare Sofielund, anses ha en viktig roll i utvecklingen av området är förvisso inte något rapporten hymlar med. Medan Fastighetsägare Sofielund tillskrivs en ”nyckelroll” beskrivs Malmö stads del vara viktig och att utvecklingen av området ”*kommer att kräva investeringar i strukturella insatser, i de offentliga miljöerna och i att skapa innehåll*” (Juterot, 2018, s. 34ff). Meningen, och framförallt det sistnämnda, indikerar en utgångspunkt där områdets innehåll idag inte antas vara är tillräckligt. Antagandet är förståeligt i avseendet att destinationsanalysen är framtagen med idén att vidareutveckla området, men ordvalen ger återigen en fingervisning om vilka aktörer och värden som ses betydelsefulla i området. Ett ytterligare exempel där rapporten tydliggör vad och vilka som ses relevanta i analysen är i presentationen av dess övergripande metoder. Utöver att studera tidigare dokument och att göra platsbesök har analysen utgått från intervjuer och samtal enligt formuleringen nedan:

”Inom ramen för uppdraget har också en rad intervjuer och samtal ägt rum med företrädare för staden, fastighetsägare och verksamheter i området och andra aktörer som på olika sätt haft relevans för analysen. Flera spontana samtal med boende och verksamma i området har också ägt rum.”

(Juterot, 2018, s. 6)

Ovanstående citat uttrycker ett flertal aspekter värda att belysa. Dels klargör rapporten vilka aktörer som är relevanta och att planerade intervjuer och samtal endast har skett med fastighetsägare, företrädare för staden och de verksamheter de anser vara av betydelse. Därtill har det skett ”spontana samtal” med boende och verksamma i området, vilka underförstått inte haft lika stor relevans för analysen. Formuleringen uttrycker även att de planerade intervjuerna och samtalen, vilka främst skett med områdets ledande aktörer tillika rapportens uppdragsgivare, är vad som varit inom ramen för uppdraget. Det har med andra ord inte varit relevant för uppdraget att skapa en bredare förståelse för området och dess innebörd.

Som tidigare nämnt i avsnittet *Diskursteori*, strävar en diskurs efter att utesluta alternativa betydelser av de tecken som tillsammans skapar den (Winther Jörgensen & Phillips, 2000, s. 33ff). De tecken som tillskrivs diskursen har en positiv funktion, medan de som exkluderas har en negativ funktion (Bergström & Borséus, 2012, s. 365). För att förstå en diskurs behöver vi därför undersöka vilka tecken som knyts till den och vilka som följaktligen ställs emot den. I Destinationsanalys Sofielund beskrivs en framtida utveckling av och i området som självklar, positiv och synonym med BID-processen. När utveckling genomgående framställs som något positivt, beskrivs samtidigt det som står emot den som något negativt. Tolkar vi meningen nedan utifrån detta resonemang ges en indikation på vilka problem rapporten formulerar.

“Det tidiga skedet skapar målkonflikter som påverkar områdets förutsättningar att utvecklas, flera av dessa behöver en lösning innan utvecklingen kan ta riktig fart. En central målkonflikt rör exempelvis frågan om hur befintliga industrier och planerad bostadsbebyggelse i området kan samspela, en annan rör hur det fortsatta utvecklingsarbetet kommer att påverka befintliga aktörer i området och risker för olika gentrifieringseffekter.”

(Juterot, 2018, s. 12)

Rapporten menar att områdets utvecklingsvillkor försämras på grund av så kallade målkonflikter. För att utvecklingen av området verkligen ska kunna ske, vilket underförstått är eftersträvansvärt, behöver dessa problem lösas. De huvudsakliga konflikterna, vilka beskrivs stå i vägen för utvecklingen, handlar om befintliga aktörer och dess framtida varande i området, det vill säga risken för eventuella gentrifieringseffekter. Oron för gentrifiering är påtaglig bland flera områdets nuvarande aktörer och trots att Destinationsanalys Sofielund lyfter fram frågan som central, är detta anmärkningsvärt nog den enda gång rapporten nämner ordet gentrifiering. Rapporten fortsätter istället att formulera problem genom att ställa saker i motsats till utveckling, vilket understryker den ambivalens vi tidigare påpekat. Rapporten beskriver Sofielund som ett område med *”en spännande identitet och prägel, i både berättelse och fysisk form”* (Juterot, 2018, s. 35). Den betonar att områdets särprägel är något som bör bevaras och utvecklas men som tidigare nämnt, har vi samtidigt kunnat urskilja ett annat förhållningssätt gentemot dessa befintliga värden.

”Det ostrukturerade och ofärdiga, det tillåtande och det som inte är möjligt på så många andra platser i Malmö som är en så tydlig del av områdets prägel idag står och väger mot hanteringen av faktiska problem och utmaningar i området, behov av nya bostäder och sunda miljöer för nya Malmöbor och Malmöföretag att bo och verka i.”

(Juterot, 2018, s. 34)

Meningen ovan är enligt oss särskilt talande för hur Destinationsanalys Sofielund motsäger sig själv. Rapporten kontrasterar områdets särskilda prägel mot att hantera verkliga problem; *”behov av nya bostäder och sunda miljöer för nya Malmöbor och Malmöföretag”* (Juterot, 2018, s. 34). Med meningen klargör rapporten dels att dagens stadsmiljö inte anses vara sund nog och dels att den tänkta och behövda utvecklingen, i form av nya bostäder och sunda miljöer, är ämnade till andra än de som verkar i området idag. Vad den också antyder är att det ena verkar utesluta det andra. Det

vill säga, å ena sidan lyfter rapporten fram vad som karaktäriserar området idag och de värden den menar utvecklingen bör värna om. Å andra sidan, ställs dessa ordagrant i motsats till vad som beskrivs vara positivt och behövas.

Problemformuleringen, tillsammans den ambivalens vi upplever, leder oss till hur rapporten menar att dessa problem ska lösas. Rapporten framhåller att *”det saknas grundläggande ställningstaganden och en gemensam grundsyn på området som klargör på vilka premisser det fortsatta utvecklingsarbetet kan ske”* (Juterot, 2018, s. 12). Vidare menar den att:

“[...] det finns ett behov av strukturella insatser som kan bilda en grund för områdets sociala och näringslivsmässiga förhållanden. Detta är en tydlig del av målsättningen för BID-processen och Fastighetsägare Sofielunds verksamhet och även en huvudsaklig ambition med idén om ett områdesbaserat utvecklingsbolag.”

(Juterot, 2018, s. 12)

Det ostrukturerade, vilket rapporten gör synonymt med områdets befintliga värden, möts här återigen med ett behov av motsatsen. Rapporten trycker på behovet av strukturella insatser och presenterar Fastighetsägare Sofielund som lösningen på det problem den formulerar. Rättfärdigandet, eller rationaliseringen, av BID-processen är genomgående i rapporten och underbyggs med resonemang som att:

” [...] ett tydligt ägarskap och ett helhetsgrepp kring stationsområdets utveckling skapar förutsättningar för trivsamma och funktionella miljöer”

(Juterot, 2018, s. 21)

Vidare uttrycker rapporten att:

”Strategiska och operativa samarbeten [...] maximerar kraften i utvecklingsarbetet, underlättar lösningar på svåra frågor och skapar möjligheter för nya och bättre lösningar.”

(Juterot, 2018, s. 35)

Båda meningarna belyser hur rapporten tydligt förespråkar en top-down-approach till utvecklingen av Sofielund. Förutom att klargöra att tydligt ägarskap och huvudansvar skapar förutsättningar för ”sunda” miljöer, hävdar rapporten att strategiska och verkställande samarbeten inte bara står för lösningar - utan även för något innovativt och bättre. Ett samarbete med tydligt huvudansvar, exempelvis Fastighetsägare Sofielund, har med andra ord makt nog att både rationalisera och genomföra en för dem önskad utveckling. Rapporten kan även i det här avseendet ses verka för *“bestämd synpunkts herravälde”* (Winther Jörgensen & Phillips, 2000, s. 13, s. 39) genom att sträva efter *hegemoni* i diskursen gällande Sofielunds utveckling.

4.2 Stadsdelsatlas Sofielund

Stadsdelsatlas Sofielund (Percovich et al., 2018) är en rapport framtagen av White Arkitekter på uppdrag av Fastighetsägare Sofielund och Malmö stads gatukontor. Rapporten är en kartläggning av sociala nätverk, lokalt näringsliv och strukturella förutsättningar för långsiktig hållbar utveckling i Sofielund. Atlasens syfte är enligt White (Percovich et al., 2018) att ge en bild av Sofielunds stadsmiljö, dess verksamheter samt de förutsättningar de har idag. Med kvantitativ och kvalitativ kartläggning av verksamheterna, vilket också inkluderar sociala aktörer och analys av stadsdelens strukturella förutsättningar, ämnar den sammanställa tillgänglig kunskap om det lokala näringslivet i Sofielund. Ambitionen med atlasen är att den ska *”utgöra ett underlag för att utveckla området med utgångspunkt i de människor som verkar på och befolkar platsen där idag”* (Percovich et al., 2018). Tanken är att den ska ses som ett kompletterande material till kommande planering. Kartläggningen är avgränsad till det område vilka Fastighetsägare Sofielund omfattar; Sofielunds industriområde, Lönngården, Annelund, samt Norra och Södra Sofielund. Utöver den geografiska avgränsningen har uppdraget begränsats till att endast kartlägga verksamheterna i området och atlasen har därför inte sett på området ur ett boendeperspektiv (Percovich et al., 2018). Rapporten är uppdelad i fem huvudsakliga delar; introduktion, strukturanalys, värdeskapande verksamheter, slutsats, samt en redovisning av de intervjuer som gjorts.

I introduktionen skildrar stadsdelsatlasen Sofielund som *”en stadsdel med unika förutsättningar”* (Percovich et al., 2018). Den varierade stadsmiljön och mängden olika verksamheter i området beskrivs möjliggöra en stadsnära produktion, ge arbete till närboende och förse hela staden med kultur och service. Atlasen betonar att all utveckling i området bör ske med utgångspunkt i de värden och människor som verkar i området idag. Rapporten vill bredda den allmänna bilden av Sofielund genom att dels kvantitativt visa på hur många verksamheter som är etablerade i området idag, samt att med kvalitativt material belysa både berättelser och sociala nätverk vilka vanligtvis inte märks. I motsats till Malmö stads ansökan till Tillväxtverket 2015, där Sofielund beskrivs ha *”en mycket låg investerings- och företagsetablering”* (Malmö stad, 2017), presenterar Stadsdelsatlas Sofielund ett område med en uppsjö av verksamheter. I avsnittet *Värdeskapande verksamheter* (Percovich et al., 2018, s.50ff) redogör atlasen för mångfalden av verksamheter i området. För att bredda beskrivningen av, och förståelsen för, Sofielund låter de aktörerna själva definiera vad området betyder för dem och hur de ser på utvecklingen av stadsdelen. Förutom att sammanställa en lista på aktiva verksamheter, som under 2016 uppmättes till över 1100 stycken, redogör rapporten för närmare 40-talet intervjuer med verksamma i området. Intervjuerna belyser att många verksamheter som etablerar sig i området, gör det på grund av närheten till hemmet eller för att området lämpar sig för att starta upp verksamheter i. Vad som också framkommer, vilket vi återkommer till senare, är att flera aktörer upplever sina chanser att påverka utvecklingen som begränsade (Percovich et al., 2018, s. 54).

Intervjuerna och de presenterade verksamheterna utgör enligt stadsdelsatlasen en ögonblicksbild i området och kan därför inte ses vara uttömmande, det bör snarare ses som en orientering eller en mindre kartläggning. Rapporten betonar emellertid att denna ögonblicksbild visar på en stor mångfald av verksamheter och en vilja att investera och utvecklas i Sofielund (Percovich et al., 2018, s. 50-62). I sammanfattningen av avsnittet *Värdeskapande verksamheter* beskrivs områdets

toleranta karaktär och goda möjligheter för att hitta lokaler som avgörande faktorer för områdets utveckling. Rapporten menar att bevarandet av dessa karaktärsdrag kan komma att kontrastera mot kortsiktiga ekonomiska intressen när utvecklingen av området går in i nästa skede (Percovich et al., 2018, s. 62). Atlasen redogör med andra ord för en bild av Sofielund där det finns mängder av verksamheter och värden, och att dessa behöver beaktas vid en fortsatt utveckling av området.

4.2.1 Nodalpunkt : utveckling

I Stadsdelsatlas Sofielund används begreppen utveckling, hållbar stadsutveckling och utvecklingsprocess frekvent genom hela rapporten. Ordet utveckling nämns totalt 104 gånger och utifrån en diskursteoretisk förståelse blir det därför relevant att analysera *hur begreppet används* samt *vilka centrala tecken som kopplas till det*. Redan på rapportens första sida ges en föraning om vilka värden som knyts till utveckling. Försättsbladet beskriver hur rapporten syftar till att göra en kartläggning av näringsliv, sociala nätverk och strukturella förutsättningar för att uppnå en långsiktig och hållbar utveckling av Sofielund. Rapporten betonar att Sofielunds speciella dynamik, med en varierad stadsmiljö, brokiga verksamheter och ett rikt kultur- och föreningsliv, ligger till grund både för rapporten och de förslag den presenterar.

“Staden är inkomplett, organisk, porös och full av ologiska luckor, men i dessa bor och verkar människor i verksamheter, sammanhang och nätverk. I den här rapporten har vi lyft fram några av dem. Det är ett känsligt ekosystem som består av en uppsjö av olika aktörer – verkamma och fastighetsägare, informella och formella krafter, stora och små verksamheter – som tillsammans skapar den unika stadsmiljö som Sofielund utgör. Resultatet kan aldrig bli heltäckande eller omfatta alla perspektiv och historier; de är många och i ständig förändring.”

(Percovich et al., 2018, s. 6)

Rapportens inledande citat beskriver hur områdets kännetecken, däribland det ostrukturerade, ses vara både värdefullt och skört. Meningen uttrycker även att stadsdelsatlasen, trots att den utgör en kartläggning av områdets verksamheter, inte gör anspråk på en hel verklighet. I linje med detta diskuterar Stadsdelsatlas Sofielund begreppet hållbar utveckling i introduktionen till rapporten. Diskussionen, eller problematiseringen, skapar dels en förståelse för atlasens utgångspunkt men kan även ses ifrågasätta det begrepp som är så självskrivet i samtida stadsplanering. Rapporten ställer sig frågande till vad och vilka en hållbar stadsutveckling innefattar genom att dels diskutera vad som anses vara värdefullt och dels vem som ges tolkningsrätt. Stadsdelsatlasen visar med andra ord ett kritiskt förhållningssätt gentemot både sin egen utgångsposition och samtida stadsplanering. Den menar att begreppet hållbar stadsutveckling behöver klargöras, både i hur och av vilka det definieras, samt vilka värden som utvecklingen därmed både gynnar och skapar.

I avsnittet *Värde: Staden är mer än det som traditionellt betraktas i en utvecklingsprocess* (Percovich et al., 2018, s. 13) diskuterar rapporten följaktligen begreppet *värde*. Den uttrycker att värde inom stadsutveckling och områdesutveckling, historiskt och generellt sätt, starkt kan förknippas med markvärden. Rapporten beskriver hur stadsutveckling idag många gånger använder sig av ekonomiska beräkningsmodeller för att kvalificera stadsutvecklingsprojekt, och att de ekonomiska modellerna även används för att beräkna sociala värden och konsekvenser av projekt.

“Att definiera och tydligt klargöra vilka värden man syftar på och hur de ska utvecklas blir allt viktigare, för olika agendor och definitioner med tillhörande mål kommer att krocka.”

(Percovich et al., 2018, s. 13)

Stadsdelsatlas Sofielund menar att det är av stor vikt att undersöka vilka värden som eftersträvas i en utvecklingsprocess. Den belyser att olika aktörer har olika intressen och när olika investeringar och resurser riktas, görs också ett val i vilka som gynnas.

”Värde ur en fastighetsägares perspektiv är grundat i ett fastighetsekonomiskt perspektiv och därmed tätt sammankopplat till fastighetens värde och framtida avkastning. Med olika investeringar i fastigheten och närområdet kan denna framtida avkastning öka eller minska. Detsamma gäller trygghetssatsningar och satsningar för att minska omflyttningen i området. För de boende i ett område är det ofta andra frågor som lyfts när vi pratat om värde. Tillgänglighet, service, närhet till grönområden och lekplatser lyfts fram som kvaliteter som gör området värdefullt.”

(Percovich et al., 2018, s. 13)

Rapporten kopplar samman fastighetsägares huvudsakliga intressen med ekonomi, medan de boende beskrivs se till ett bredare värde. Vidare beskriver atlasen:

”Vad värde är i och för ett befintligt områdes utveckling bör därför inkludera mer än ett fastighetsekonomiskt perspektiv. Och utgå ifrån det som finns i området. De värden som finns på Sofielund är unika. Områdets nuvarande karaktär och innehåll är en unik resurs för Malmö.”

(Percovich et al., 2018, s. 13)

Att atlasen utgår från att beakta Sofielunds befintliga värden blir med andra ord än tydligare ju längre rapporten leder. Vad som också blir tydligt är att ekonomiska värden tonas ner, snarare än lyfts fram, i rapportens definition av hållbar utveckling. För att kunna skapa relevanta och inkluderande värdebeskrivningar trycker atlasen på betydelsen av att höra så många som möjligt av de som bor och verkar i området. Atlasen menar att områdets narrativ, det vill säga berättelser om verkligheten, är en viktig del i vilken riktning utveckling tar.

”Om det etablerade narrativet säger att något är tomt tar vi ofta för givet att så är fallet. Det blir en sanning. Men en sådan verklighetsbeskrivning är ofta subjektiv och berättelser är ofullständiga och förenklade.”

(Percovich et al., 2018, s. 11)

Meningen klargör återigen ett avståndstagande till både det etablerade och en absolut sanning. Förhållningssättet blir än tydligare i följande mening:

”Då narrativet är en av faktorerna som sätter utvecklingsagendan är det viktigt att fråga sig vilka andra berättelser som också kan lyftas fram för att fördjupa förståelsen och i förlängningen stärka

utvecklingen. Definitionen av vad ett område är och består av borde inkludera en bredare grupp än de som konstruerar det etablerade narrativet. Att lyfta fler berättelser hjälper oss att ställa nya frågor och att se på platsen med andra ögon.”

(Percovich et al., 2018, s. 11)

Förutom att ifrågasätta makten, belyser Stadsdelsatlas Sofielund att områdets etablerade narrativ inte ger en tillräcklig beskrivning av dess kvaliteter - och att en fördjupad förståelse bidrar en hållbar utveckling. Den framhåller ett behov av att inkludera fler aktörer och verksamma i utvecklingen och betonar att stadsutvecklingsprojekt berör fler än de som vanligtvis konsulteras. Vidare beskriver den dagens dialogverktyg främst vara riktade mot boende och atlasen ämnar som sagt att bredda områdets narrativ, för en att bidra till en mer omfattad verklighetsbildning av området och dess värden.

För att vidga narrativet presenterar rapporten utvalda verksamheter som verkar i Sofielund. I avsnittet *Värdeskapande verksamheter* konstaterar rapporten att många av dessa värdeskapande verksamheter, vilka analysen identifierar och därmed även definierar, inte speglar företagsgruppens (det vill säga Fastighetsägare Sofielunds) medlemsuppsättning (Percovich et al., 2018 s. 54). Att andra, mindre aktörer och verksamheter, inte är en del av Fastighetsägare Sofielund framkommer även i de intervjuer rapporten presenterar.

”Vi måste kunna spelets regler och hela tiden ligga steget före för att ens kunna existera. Kanske är vår position i samhället för att vi är det fria kulturlivet. Samtidigt är vi det vi och den verksamhet vi bedriver som drar folk till området.”

(Percovich et al., 2018, s. 60)

”Det går ju snabbt innan en blir cynisk. Efter ett antal konflikter blir man arg av att vara den lilla. Maktlösheten är påtaglig när man driver kulturverksamhet i ett utvecklingsområde.”

(Percovich et al., 2018, s. 60)

De intervjuer atlasen lyfter fram ger en bild av att de verksamma dels inte anser sig tillräckligt hörda och där deras upplevda möjlighet att påverka utvecklingen beskrivs vara låg. Rapporten belyser därmed än en gång fler perspektiv än de som kan tillskrivas det etablerade. Att den dessutom kan ses kritisera sin uppdragsgivare tyder på ett förhållningssätt där dagens perspektiv inte anses vara tillräckligt - och att det perspektiv som slutligen presenteras är av stor vikt för områdets framtida utveckling.

Sammanfattningsvis kan Stadsdelsatlas Sofielund ses verka för att framhäva områdets befintliga aktörer och värden. Rapporten betonar att Sofielund är ett unikt område där det mångfacetterade och brokiga genererar värden som inte kan mätas i en kalkyl. Den liknar Sofielund vid begreppet *Blandstaden*, vilket i korthet kan beskrivas vara ett stadsplaneringsideal där blandad och tät bebyggelse, tillsammans med olika typer av verksamheter, bidrar till både rörelse och vistelse i området under stora delar av dygnet. Rapporten menar att områdets blandstadstendenser är en anledning till områdets strukturella och sociala utveckling - och att dessa behöver beaktas i en

utvecklingsprocess. Rapporten har ett tydligt fokus att problematisera utvecklingen i Sofielund och det etablerade narrativ, vilket enligt rapporten formar diskursen kring områdets utveckling. Nodalpunkten utveckling kopplas genomgående till inkluderande och sociala värden, medan det ekonomiska beskrivs vara tillräckligt uppmärksammat i definitionen av hållbar stadsutveckling. Stadsdelsatlasens bestämda synpunkt är följaktligen att utvecklingsprocessen behöver utgå från områdets befintliga värden, istället för kortsiktiga och ekonomiskt inriktade. Huruvida den bestämda synpunkten kan ses äga ett herravälde är däremot något vi diskuterar ytterligare i senare avsnitt.

4.2.2 Stadsdelsatlas i förhållande till Destinationsanalys

- den diskursiva kampen kring nodalpunkten utveckling

I detta avsnitt analyserar vi hur Destinationsanalys Sofielund och Stadsdelsatlas Sofielund står i relation till varandra. Utifrån vår tidigare diskursanalys undersöker vi likheter och skillnader i rapporternas förhållningssätt gentemot utveckling och hur de formar diskursen kring hållbar stadsutveckling i Sofielund. Det är tydligt att det pågår en *diskursiv kamp* i att fylla nodalpunkten utveckling med innebörd. Vi menar att rapporterna tydligt skiljer sig åt på ett flertal punkter, vilket delvis kan förklaras med deras skilda uppgiftsbeskrivningar och syften, men vilka samtidigt tydliggör både utgångspunkter och antaganden i rapporterna. I korthet är Destinationsanalys Sofielunds uppdrag att presentera destinationspunkter för att attrahera fler till området, medan Stadsdelsatlas Sofielunds uppdragsbeskrivning utgjorts av att kartlägga områdets alla verksamheter. Destinationsanalysen kan således ses vara mer av ett praktiskt styrdokument medan stadsdelsatlasen istället beskrivs vara ett underlag. Oavsett uppgiftsbeskrivning utgör båda rapporterna, tillsammans med den verklighet de förmedlar, underlag för områdets fortsatta utveckling.

De befintliga aktörernas värde

I Stadsdelsatlas Sofielund gör både diskussioner och resultat uttryck för en utvecklingsprocess som behöver inkludera fler. Ambitionen är att rapporten ska utgöra ett kompletterande underlag för utvecklingen av Sofielund, med utgångspunkt i de som bor och verkar på platsen (Percovich et al., 2018, s. 6). Atlasen för de mindre aktörernas talan, dels genom att ifrågasätta och belysa det etablerade narrativets särskilda ställning och förståelse för området, samt genom att diskutera begreppet värde och hur det definieras olika beroende på motiv och intressen. Områdets alla verksamheter och sociala nätverk liknas vid ett *"känsligt ekosystem"* (Percovich et al., 2018, s. 6), vars förutsättningar formas utifrån det området är idag. Utifrån Stadsdelsatlas Sofielund uppgiftsbeskrivning, att identifiera och beskriva näringsliv, sociala nätverk och strukturella förutsättningar i området, ges Fastighetsägare Sofielund och Malmö stad förhållandevis lite utrymme i rapporten. Uppdragsgivarna nämns anmärkningsvärt nog endast i atlasens uppdragsbeskrivning, samt i den del där rapporten problematiserar begreppet värde och områdets etablerade narrativ. Stadsdelsatlas Sofielund har istället ett tydligt fokus att lyfta fram andra berättelser om verkligheten i Sofielund för att bidra till en bredare förståelse för området och de som verkar där.

Destinationsanalys Sofielund lyfter istället fram Fastighetsägare Sofielund och BID-processen som avgörande för områdets utveckling. Samtliga områdesprocesser rapporten både presenterar och beskriver vara av stor betydelse, utgår från just Fastighetsägare Sofielund. Att Stadsdelsatlas Sofielund beskrivs vara en av dessa processer kan uppfattas en aning paradoxalt, både i att den utgår från Fastighetsägare Sofielund i egenskap av uppdragsgivare, och i vilken utgångspunkt de två rapporterna presenterar. Destinationsanalys Sofielund betonar atlasens del som referens och att befintliga värden i området behöver beaktas vid ett flertal tillfällen men, som tidigare nämnt, uttrycker samtidigt rapporten ett annorlunda förhållningssätt gentemot områdets befintliga värden. När Stadsdelsatlas Sofielund framhåller mindre aktörer, vilka inte utgör medlemmar i BID-föreningen, lyfter Destinationsanalys Sofielund istället världsledande företag och ledande aktörer i området. När Stadsdelsatlas Sofielund framhåller områdets alla värden och över 1100 aktiva verksamheter, refererar Destinationsanalys Sofielund istället till ”*en mycket låg investeringsvilja och företagsetablering*” (Malmö stad, 2017) och ett behov av att skapa innehåll. Det är med andra ord tydligt att rapporterna skiljer sig åt i vad som beskrivs vara värdeskapande i området, samt i utformandet av deras *diskursiva fält*. Destinationsanalysens *diskursiva fält*, det vill säga de alternativa möjligheter diskursen utesluter, exkluderar många befintliga värden och verksamheter i området, medan Stadsdelsatlasen istället utelämnar Fastighetsägare Sofielund och BID-processen.

Nodalpunkt : utveckling

I Destinationsanalys Sofielund knyts centrala tecken som BID-process, näringsliv och tillväxt till nodalpunkten utveckling, medan Stadsdelsatlas Sofielund huvudsakligen kopplar sociala värden till densamma. Vad båda rapporterna framhåller är att utveckling kommer att ske, oavsett vilken riktning den tar, och att områdets kultur har en viktig del i den. Hur den självskrivna utvecklingen presenteras, vilka som ställs i motsats till den och vilka som beskrivs driva den, skiljer däremot rapporterna åt. De ställer följaktligen helt skilda tecken i motsats till utveckling av området. Medan Stadsdelsatlas Sofielund utgår från områdets befintliga kvalitéer och lyfter fram det ostrukturerade; de brokiga verksamheterna, kulturföreningarna och de värden de står för, beskriver Destinationsanalys Sofielund hur dessa står och väger mot hanteringen av riktiga problem och skapandet av *sunda* miljöer för *nya* malmöbor och företag. Som tidigare nämnt kan destinationsanalysen rent diskursivt ses beskriva utveckling, tillsammans med de rapporten säger driva den, i positiva ordalag. Den gör anspråk på en sanning där ”*ett tydligt ägarskap och helhetsgrepp*” (Juterot, 2018, s. 21) framställs skapa förutsättningar för *sunda* miljöer och *nya*, bättre lösningar - och där motsatsen inte gör det.

Om Stadsdelsatlas Sofielund lyfter fram mångfalden i området, tenderar Destinationsanalys Sofielund snarare att reducera den. Det är tydligt att förståelsen för området utgår från det redan etablerade narrativ stadsdelsatlasen väljer att ifrågasätta. I Destinationsanalys Sofielund lyfts områdets ledande aktörers mål och intressen (Juterot, 2018, s. 11) men destinationsanalysen hade lika gärna kunnat utgå från den tidigare producerade stadsdelsatlasen och formulerat mål och strategier utifrån denna. Destinationsanalysen uttrycker visserligen att utvecklingen behöver värna om områdets befintliga kvalitéer, men stadsdelsatlasens kanske viktigaste poänger, om inkluderade dialoger och en breddad förståelse för områdets narrativ, ges inte lika stort inflyttande. Rapportens huvudsakliga inriktning och problemformulering överskuggar med andra ord de befintliga värden

den säger sig beakta. Vad som ytterligare bör tilläggas är att endast stadsdelsatlasen lyfter och bemöter de problem destinationsanalysen formulerar. Oron för gentrifieringseffekter, och känslan av maktlöshet inför dem, blir tydliga i de intervjuer atlasen presenterar men bemöts endast genom ett konstaterande i Destinationsanalys Sofielund. Vilket åter kan förstås utifrån det tidigare nämnda diskursiva fält rapporten skapar.

Sammanfattningsvis kan de två rapporterna beskrivas förmedla två olika perspektiv av Sofielund. Båda rapporterna vill stärka områdets befintliga aktörer, men vilka aktörer de framhåller skiljer sig markant. Stadsdelsatlasen ger uttryck för att områdets ledande aktörer bör beakta de mindre aktörerna för att uppnå en hållbar utveckling, medan destinationsanalysen förhållningssätt indikerar att de mindre aktörerna bör anpassa sig till Fastighetsägare Sofielund och BID-processen. Vad som återigen ska sägas är att rapporterna är framtagna med olika syften och att deras utförande är ämnade att komplettera snarare än att efterlikna varandra. Att Stadsdelsatlas Sofielund ses som ett underlag för Destinationsanalys Sofielund blir däremot motsägelsefullt utifrån resultatet av vår diskursanalys. Vi menar att Stadsdelsatlas Sofielund bör ses som en antagonist snarare än ett kompletterande dokument till Destinationsanalys Sofielund.

4.3 Entreprenörsurbanism, den kreativa klassen och rationalisering

Utifrån uppsatsens diskursanalys kan vi som sagt konstatera att Destinationsanalys Sofielund och Stadsdelsatlas Sofielund ger skilda förslag för utvecklingen av området. I detta avsnitt vill vi vidareutveckla förståelsen för rapporterna genom att ställa dem i relation till tidigare forskning och de begrepp som presenterats i den teoretiska diskussionen. Vi vill tolka rapporterna utifrån entreprenörsurbanismens kännetecken, hur de förhåller sig till den kreativa klassen och på vilket sätt dokumenten kan förstås i förhållande till Flyvbergs (1998) teorier om makt och rationalitet. I detta avsnitt utgår vi således från den diskursanalys som tidigare gjorts och avsnittet har därför ett mer övergripande och kritiskt urbanteoretiskt-förhållningssätt gentemot materialet.

4.3.1 Entreprenörsurbanismen med kulturen som redskap

Som uppsatsen tidigare nämnt definierar Franzén, Hertting och Thörn (2016, s. 30), med stöd av Harvey (1989), en entreprenörsurbanistisk stadspolitik med meningen; *”när offentliga och privata aktörer samverkar i mer eller mindre spekulativa projekt för att sälja staden i en föreställd global konkurrens om investering och besökare”*. Beskrivningen kan delas upp i fyra huvudsakliga kännetecken; att entreprenörsurbanismen utgår från en föreställd och global konkurrensen, att staden därmed behöver säljas, att detta görs det genom spekulativa projekt och att det sker med hjälp av privat-offentlig samverkan. Om vi undersöker Destinationsanalys Sofielund utifrån ovanstående definition blir det på flera sätt tydligt att rapporten utgår från ett entreprenörsurbanistiskt förhållningssätt. Rapportens huvudsakliga syfte är att presentera destinationspunkter i området för att attrahera flöden av av människor. Den ämnar följaktligen att locka fler besökare till området och uttrycker vid flera tillfällen att inte bara locka fler, utan framförallt nya.

”Det ostrukturerade och ofärdiga, det tillåtande och det som inte är möjligt på så många andra platser i Malmö som är en så tydlig del av områdets prägel idag står och väger mot hanteringen av faktiska problem och utmaningar i området, behov av nya bostäder och sunda miljöer för nya Malmöbor och Malmöföretag att bo och verka i.”

(Juterot, 2018, s. 34)

Vidare framställer Destinationsanalys Sofielund Fastighetsägare Sofielund som utgångspunkt för utvecklingen av området. BID-modellen beskrivs vara ett långsiktigt partnerskap mellan Malmö stad, fastighetsägare, näringsliv och civilsamhälle där målet är att skapa ett tryggt och attraktivt Sofielund (Fastighetsägare Sofielund, 2019). Den privat-offentliga samverkan i området är med andra ord både uppenbar och påtaglig. Rapporten beskriver Sofielund som *”en testbädd för Malmö stads arbete med hållbar utveckling i en BID-process”* och förutom att göra BID-föreningen synonym med utvecklingen, framhåller rapporten näringsliv samt kultur- och föreningsliv som pådrivare av den. Som tidigare nämnt har vi däremot identifierat en skillnad mellan Destinationsanalys Sofielund och Stadsdelsatlas Sofielunds förhållningssätt gentemot näringsliv kontra kulturliv.

”Närvaron av kultur- och föreningslivsaktörer i området är stor [...] Ytor som för kulturaktörer samman kan skapa mervärden.”

(Juterot, 2018, s. 35)

I Destinationsanalys Sofielund beskrivs näringslivets roll vara central och innebära ett självändamål, medan kulturen istället tillskrivs ett instrumentellt värde där synliggörandet av den beskrivs kunna tjäna ett större syfte.

”Kultur- och föreningslivet i området och det stora engagemanget som ligger bakom dessa verksamheter är en kraft som bör uppmärksammas och utnyttjas.”

(Juterot, 2018, s. 34)

Pecks (2005, 2007) resonemang om att kultur tenderar att tas som gisslan för att uppfylla ekonomiska och nyliberala syften blir minst sagt relevant utifrån destinationsanalysens formuleringar. Att rapporten i första hand framhåller ekonomisk tillväxt som utvecklingsmål, blir än tydligare när den presenterar idén om det områdesbaserade utvecklingsbolaget Sofielund Utveckling AB. Det tänkta utvecklingsbolaget beskrivs stärka villkoren för utvecklingsarbetet i området *”genom att förändringskraften i området kopplas samman med ekonomiska resurser i större skala”* (Juterot, 2018, s. 34). Vidare beskrivs Sofielund Utveckling AB's inriktningen med meningen:

”Fokus ligger på att köpa, sälja och utveckla fastigheter men bolaget ska också kunna stötta och utveckla förenings- och kulturliv och multifunktionella miljöer för näringsliv i området”

(Juterot, 2018, s. 11).

Franzén, Hertting och Thörn (2016, s. 25) betonar att *”kombinationen av offentlig, politisk mark och privat, ekonomisk makt är signifikativ för entreprenörsurbanismen”*. Förutom den huvudsakliga inriktningen att *”köpa, sälja och utveckla fastigheter”* kan *”multifunktionella miljöer för näringsliv”* fritt översättas till det tidigare nämnda konceptet om det fjärde stadsrummet, vilket Listerborn (2017, s. 1) menar är en hörnsten i Malmö stads utveckling av urbana miljöer. Detta visionsstärkande koncept, vilket är nära sammanlänkat med Malmös övergång till kunskapsstad, tydliggörs ytterligare i de nya destinationspunkter rapporten presenterar. Destinationsanalysen förslag på destinationspunkter utgörs av fyra stycken hubbar: utvecklingshubben, näringslivshubben, kulturhubben och mathubben. Målsättningen med hubbarna är att snabbt tillföra aktivitet i området och utgångspunkten beskrivs vara:

”Jämställda och trivsamma offentliga miljöer i kombination med stimulerande kommersiella kontorsytor och intressebaserade shared spaces i området skapar grogrund för framväxt av nya initiativ.”

(Juterot, 2018, s. 35)

Som tidigare nämnt menar Listerborn (2017) att det fjärde stadsrummet bygger på konceptet om den kreativa klassen, vilket i sin tur förlitar sig på idén om trickle-down. Den mest grundläggande kritiken mot Floridas (2006) så kallade teori om den kreativa klassen är att den bortser från de som inte ses tillhöra den. Förutom att vara formad efter dagens politiska och ekonomiska landskap, framhåller Peck (2007) att teorin riktar sig mot och gynnar en redan välbeställd medelklass. Krätke (2012, s. 138) menar att Floridas kategorisering, där dessa redan gynnade grupper lyfts fram som avgörande för den ekonomisk utvecklingen, både upprätthåller och förstärker rådande maktförhållanden.

“[...] the theory serves to reinforce the right to the city of those that already have it.”

(Krätke, 2012, s. 138)

Citatet, tillsammans med resonemangen ovan, belyser även det övergripande förhållningssätt vi upplever Destinationsanalys Sofielund stå för. Förutom den huvudsakliga strävan efter ekonomiskt tillväxt genom att attrahera den kreativa klassen, framhåller rapporten endast de aktörer och intressen vilka redan besitter makten. Fastighetsägare Sofielund, det vill säga den privat-offentliga samverkan i området, beskrivs vara utgångspunkten för all utveckling - samtidigt som framhåller ord som deltagande och demokrati. Listerborn (2017, s. 19) menar att planeringsprocessen ofta tillåter vissa aktörer att gå samman i vad som kan ses vara en deltagande process. I linje med Peck (2007) och Krätke (2012) betonar dock Listerborn (2017, s. 19) att dessa processer ofta exkluderar många grupper för att istället fokusera på privat-offentliga samarbeten. Hon beskriver planeringsprocessen att vara en del av den diskursiva omvandling för att attrahera de ”rätta” medlarna. I linje med Harvey (1989) samt Franzén, Hertting och Thörn (2016) menar hon att dessa nyliberala policier, tillika entreprenörsurbanistiska kännetecken, syftar till att i första hand främja ekonomisk tillväxt.

Sammanfattningsvis kan vi säga att Destinationsanalys Sofielund följaktligen lutar sig mot (1) idén om att den mänskliga kreativiteten är den enskilt viktigaste ekonomiska resursen i dagens postindustriella samhälle, (2) att attrahera den kreativa klassen är en betydande konkurrensfördel i strävan mot ekonomisk utveckling och (3) att skapandet av ekonomiska incitament för vissa grupper även gynnar de som inte tillhör dessa. Vi kan se samtliga av de entreprenörsurbanistiska drag Franzén, et al. (2016) kännetecknar, både ur ett urbankritiskt och övergripande perspektiv men framförallt hur dokumentet uttrycker sig rent diskursivt.

4.3.2 Makt och rationalitet

I vår diskursanalys har vi tidigare redogjort för hur Destinationsanalys Sofielund endast presenterar utvecklingsprocesser initierade av Fastighetsägare Sofielund och Malmö stad. Målen för det områdesbaserade utvecklingsarbetet likställs med Fastighetsägare Sofielunds sju fokuspunkter och rapportens fyra förslag på destinationspunkter kan, förutom att vara synonyma med entreprenörsurbanismens kännetecken, alla knytas till medlemmar i BID-föreningen. Rapporten gör ingen poäng av att samtliga utgångspunkter, mål och slutsatser utgår från denna privat-offentliga samverkan, vilken samtidigt beskrivs vara tongivande för området. Fastighetsägare Sofielund framställs central i utvecklingen av området, men att rapporten uteslutande utgår från den är samtidigt inte något som framgår utan vidare undersökning eller tidigare förståelse. Destinationsanalysen kan följaktligen ses göra anspråk på en sanning där Fastighetsägare Sofielund har en ledande och självskrivna roll i områdets utveckling.

Utifrån Flyvbergs (1998, s. 229) fjärde punkt om makt och rationalitet kan den dessutom ses rationalisera BID-processen i utvecklingen av Sofielund. Flyvberg menar att en frånvaro av att presentera relevanta dokument eller rationella argument kan vara tecken på en vilja att stärka en vald inriktning och forma en viss förståelse för en situation. Vidare uttrycker Flyvberg (2001, s. 227) att det enskilt tydligaste karaktärsdraget för hur makt skapar rationalitet, är att makt definierar verkligheten snarare än att undersöka vad den "verkligen" är. Till skillnad från Destinationsanalys Sofielund gör Stadsdelsatlas Sofielund ett gediget försök att undersöka och förmedla verkligheten i området. Förutom att kartlägga områdets alla aktörer, stora som små, klargör rapportens att dess resultat aldrig kan bli heltäckande eller omfatta samtliga perspektiv. Trots det förstnämnda, och på grund av det sistnämnda, gör atlasens följaktligen inte anspråk på en sanning i samma utsträckning som destinationsanalysen. Vad den däremot gör anspråk på är att dagens etablerade narrativ inte är tillräckligt. Atlasen vill fördjupa förståelsen för området och de verksamma genom att lyfta fram fler berättelser om verkligheten och den gör det genom att föra en diskussion som ifrågasätter utvecklingen, snarare än att rationalisera den. Ambitionen är att utgöra ett underlag för att utveckla området med utgångspunkt i de värden och människor som verkar där idag.

Bortsett från att utgå från ett redan etablerat narrativ, gör Destinationsanalys Sofielund även uttryck för en top-down-styrning i utvecklingen av Sofielund. Den uttrycker ett behov av strukturella insatser och framhåller att *"det saknas grundläggande ställningstaganden och en gemensam grundsyn på området som klargör på vilka premisser det fortsatta utvecklingsarbetet kan ske"* (Juterot, 2018, s. 12). Förutom att göra BID-processen synonym med utvecklingen, klargör den vid flera tillfällen att ett ökat inflytande och konsensus innebär goda förutsättningar för

utvecklingsarbetet. Rapporten uttrycker att *"[...] ett tydligt ägarskap och ett helhetsgrepp kring stationsområdets utveckling skapar förutsättningar för trivsamma och funktionella miljöer"* (Juterot, 2018, s. 21) och att *"Strategiska och operativa samarbeten [...] maximerar kraften i utvecklingsarbetet, underlättar lösningar på svåra frågor och skapar möjligheter för nya och bättre lösningar"* (Juterot, 2018, s. 35). Koncentrerad makt och inflytande kopplas följaktligen samman med något positivt och rättfärdigandet, eller rationaliseringen, av både BID-processen och konsensus blir tydligt vid flertalet tillfällen. Den sanning rapporten hävdar kan förstås utifrån Flyvbergs (1998, s. 228) tredje tes - att de med makt kan uttrycka sig på ett sätt där deras formuleringar framstår som rationella. Om ett *"ett tydligt ägarskap och helhetsgrepp"* (Juterot, 2018, s. 21), eller *"strategiska och operativa samarbeten"*, *"maximerar kraften i utvecklingsarbetet, underlättar lösningar på svåra frågor"* och dessutom *"skapar möjligheter för nya och bättre lösningar"* (Juterot, 2018, s. 35, vore det helt enkelt orationellt att inte utgå från det. Utan en djupare analys av rapporten kan dess argument säkerligen framstå som rationella tillsammans med välgrundade resultat och strategier. Till skillnad från Stadsdelsatlas Sofielund delger Destinationsanalys Sofielund emellertid inte något kritiskt förhållningssätt gentemot hur utvecklingen är tänkt att ske.

Med hänsyn till Flyvbergs (1998, s. 227) andra tes, där rationalitet beskrivs vara kontext-bundet, kan vi urskilja en övergripande tendens i destinationsanalysen. Utifrån kontexten "utvecklingen av Sofielund" strävar rapporten efter rationalisering, snarare än att identifiera vad som faktiskt är rationellt gällande utvecklingen. Rapporten nämner de resultat stadsdelsatlasen presenterar men beskriver samtidigt inga djupare diskussioner gällande varken konflikter eller mindre aktörers förhållande till utvecklingen. Den presenterar istället de aktörer de menar driva utvecklingen och vad som står i vägen för dem. Till skillnad från stadsdelsatlasen presenterar destinationsanalysen målkonflikter som något som behöver måste lösas för att kunna gå vidare med utvecklingen. Flyvberg (1998, s. 6) betonar konflikters betydelse för demokratiska samhällens utveckling. Om vi trycker tillbaka konflikter, trycker vi också tillbaka friheten. Att Destinationsanalys Sofielund formulerar dessa konflikter som ett hinder och ett problem, tydliggör ett ställningstagande där utvecklingen gör bäst i att ske enligt Fastighetsägare Sofielunds önskemål.

5. Slutsatser och diskussion

Med denna uppsats har vi undersökt hur två planeringsdokument, Destinationsanalys Sofielund och Stadsdelsatlas Sofielund, förhåller sig till utvecklingen av området Sofielund. Med utgångspunkt i kritisk urbanteori har vi genomfört en diskursanalys som granskar den verklighet dokumenten både skapar och utgår från. Syftet med uppsatsen har varit att belysa vilka värden Destinationsanalys Sofielund och Stadsdelsatlas Sofielund lyfter fram i utvecklingen av Sofielund, samt hur dessa förhåller sig till de sociala och kulturella värden Fastighetsägare Sofielund, tillsammans med Malmö stad, säger sig värna om. Uppsatsen har utifrån detta ämnat besvara frågeställningarna nedan:

- Hur formar rapporterna diskursen kring hållbar utveckling i Sofielund?
- Vilka antaganden utgår rapporterna från och hur förhåller de sig till områdets sociala och kulturella värden?

Vi har identifierat stora skillnader mellan rapporterna, både i deras utgångspunkt och hur de definierar en hållbar stadsutveckling i Sofielund. Båda rapporterna har Fastighetsägare Sofielund och Malmö stad som uppdragsgivare men de har samtidigt haft skilda uppdrag och syften. Stadsdelsatlas Sofielunds kartläggning av områdets verksamheter redogör för en mängd befintliga värden och aktörer i området. Rapportens ambition är att utgöra ett underlag för framtida planering och den understryker att en sådan behöver utgå från områdets befintliga värden och aktörer för att uppnå en hållbar stadsutveckling. Destinationsanalys Sofielund, vilket kan ses vara ett mer praktiskt inriktad styrdokument, refererar till Stadsdelsatlasen som ett kompletterande underlag i framtagandet av rapporten. Destinationsanalysen både framför och betonar stadsdelsatlasens ståndpunkt, men som tidigare nämnt uttrycker den samtidigt ett förhållningssätt som skiljer sig från stadsdelsatlasens. Tematiskt nog skulle vi kunna beskriva Stadsdelsatlas Sofielund att stå i motsats till Destinationsanalys Sofielund.

Stadsdelsatlas Sofielund knyter genomgående sociala och kulturella värden till nodalpunkten utveckling och det diskursiva fält den skapar inkluderar främst områdets mindre aktörer. Den ifrågasätter områdets etablerade narrativ genom att lyfta andra berättelser om verkligheten och kan, förutom att problematisera BID-processen, även ses exkludera den i diskursen kring hållbar stadsutveckling i Sofielund. Stadsdelsatlasen betonar att områdets befintliga värden har ett egenvärde och att de behöver utgöra utgångspunkt för en framtida utveckling av Sofielund. I Destinationsanalys Sofielund knyts huvudsakligen ekonomiska värden till nodalpunkten utveckling. Rapporten utgår uteslutande från Fastighetsägare Sofielund, tillsammans med deras processer och medlemmar. Den utelämnar därmed områdets mindre aktörer från det diskursiva fältet, trots att rapporten säger sig utgå från stadsdelsatlasen. Vad rapporten också kan ses utelämnas i diskursen om utvecklingen av Sofielund är oron gällande gentrifieringseffekter. Destinationsanalysen nämner gentrifiering vid ett tillfälle och uttrycker därefter rent diskursivt att målkonflikter som denna behöver lösas för att utvecklingen ska kunna ta fart. Den önskade utveckling den så ivrigt framhåller ställs därefter i direkt motsats till det som karakteriserar området idag. När rapporten

nämner de mindre aktörerna, och framförallt kulturen, uttrycks värdet vara instrumentellt snarare än intrinsiskt. Synliggörandet och beaktandet av dessa värden ses med andra ord kunna tjäna ett större syfte än de värden de står för idag. Vilket för oss ytterligare belyser Destinationsanalys Sofielunds tvetydighet. Å ena sidan beskriver destinationsanalysen att stadsdelsatlasen utgör ett underlag för rapporten, att *"Sofielund är fullt av positiva värden"* och att Norra Grängesbergsgatan *"sjuder av aktivitet"* (Juterot, 2018, s. 26). Å andra sidan, utgår rapporten från att det *"råder en mycket låg investerings- och företagsetablering"* i området och att det behöver skapas innehåll. De sociala- och kulturella värden Stadsdelsatlas Sofielund presenterar ses med andra ord inte vara tillräckliga i vad området både kan och bör vara.

Det är tydligt att Destinationsanalys Sofielund utgår från de nyliberala och ekonomiskt inriktade policies Listerborn (2017, s. 6ff) menar Malmö stad har tagit fast på. Den redogör för samtliga av entreprenörsurbanismens kännetecken och uttrycker vid flera tillfällen behovet av att attrahera den kreativa klassen. Områdets privat-offentliga samverkan, det vill säga Fastighetsägare Sofielund, görs synonym med utvecklingen och rationaliseras genomgående i rapporten. Destinationsanalysen gör följaktligen Fastighetsägare Sofielunds intressen hegemoniska i diskursen kring utvecklingen av Sofielund, vilka paradoxalt nog främst knyts till ekonomiska värden. Utifrån vår diskursanalys av Destinationsanalys Sofielund blir Fastighetsägare Sofielunds uttalade strävan efter en hållbar utveckling med utgångspunkt i ekologiska, sociala och kulturella värden, högst tvivelaktig. De är förvisso uppdragsgivare även till Stadsdelsatlas Sofielund men som tidigare nämnt bör denna snarare ses som en antagonist, både till destinationsanalysen och BID-processen. Det ska sägas att, till Stadsdelsatlas Sofielunds fördel, behöver den inte förhålla sig till andra processer i samma utsträckning som Destinationsanalys Sofielund. Destinationsanalysen behöver se stadsdelsatlasen underlag i förhållande till andra intressen och den behöver framförallt göra prioriteringar i vad och vilka de framhåller. Hur dessa prioriteringar har gjorts är däremot tydligt och likt en grundlös användning av begreppet hållbar utveckling, kan framtagandet av Stadsdelsatlas Sofielund ses rättfärdiga en process genom att visa att man minsann både lyfter och hanterar frågan. Om utvecklingen i Sofielund utgår från Destinationsanalys Sofielund, kommer det innebära att ekonomiska värden både prioriteras före, och även gynnas på bekostnad av, de sociala och kulturella värden Stadsdelsatlas Sofielund lyfter, tillika de värden Fastighetsägare Sofielund och Malmö stad utger sig verka för.

5.1 Vidare forskning

Utvecklingen av Sofielund är en pågående process i ett tidigt skede och kan med fördel undersökas ytterligare under kommande år. Utifrån vår uppsats ser vi ett behov av att vidare granska Fastighetsägare Sofielund och BID-processen för en ökad förståelse för utvecklingen i Sofielund. Enligt oss vore särskilt det intressant att undersöka huruvida Fastighetsägare Sofielund och Malmö stads BID-modell gör skäl för Boende, Integration & Delaktighet eller Business Improvement District. Med uppsatsen har vi kort redogjort för föreningens övergripande funktion, deras fokuspunkter och mål men vi skulle gärna se en noggrann kartläggning av BID-föreningens medlemmar, deras inflytande i området och hur deras förhållande till exempelvis Rosengård fastigheter kan ses i utvecklingen av den nya stadsdelen Amiralsstaden. För att ytterligare granska rapporterna och stadsutveckling, hade vi gärna sett vidare forskning kring konsulterna, både i deras förhållande gentemot en uppdragsgivare men även gällande deras funktion och inverkan på planering i stort.

Källförteckning

Andersson, Å. E. (2009). *K-samhället i backspegeln*. Hämtad 2019-05-21 från <http://www.diva-portal.org/smash/get/%20diva2:220677/FULLTEXT01.pdf>

Baeten, G. (2012). Normalising Neoliberal Planning: The Case of Malmö, Sweden. i T. Tasan-Kok & G. Baeten (red.), *Contradictions of neoliberal planning*. (s. 21-42). Berlin: Springer.

Bergström, G. & Boréus, K. (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (3., [utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Harvey, D. (1989). From managerialism to entrepreneurialism: the transformation in urban governance in late capitalism. *Geografiska annaler vol. 71 B*, 1-17. Hämtad 2019-05-19 från https://www.jstor.org/stable/490503?seq=15#metadata_info_tab_contents

Hoyt, L. & Devika, G. (2007). The Business Improvement District Model: A Balanced Review of Contemporary Debates. *Geography Compass 1/4*, 946–958. doi:10.1111/j.1749-8198.2007.00041.x

Fastighetsägare Sofielund. (2019). *Fokusområden*. Hämtad 2019-05-21 från <https://fastighetsagaresofielund.se/fokusomraden/>

Fastighetsägare Sofielund. (2019). *Medlemmar*. Hämtad 2019-05-21 <https://fastighetsagaresofielund.se/foreningen/medlemmar/>

Fastighetsägare Sofielund. (2019). *Om BID-processen*. Hämtad 2019-05-21 <https://fastighetsagaresofielund.se/om-bid-processen/>

Franzén, M., Hertting, N., & Thörn, C. (2016). *Stad till salu: entreprenörsurbanismen och det offentliga rummets värde*. Göteborg: Daidalos.

Florida, R. L. (2006). *Den kreativa klassens framväxt*. Stockholm: Daidalos.

Florida, R. L. (2017). *The new urban crisis: how our cities are increasing inequality, deepening segregation, and failing the middle class-- and what we can do about it*. New York: Basic Books.

Flyvbjerg, B. (1998). *Rationality and power: democracy in practice*. Chicago: Univ. of Chicago Press.

Holmberg, H. (2016). *Gamlestaden 2016: från förfall till pånyttfödelse : dags för BIDs i Sverige?*. Hämtad 2019-05-19 från https://bidgamlestaden.se/content/uploads/2016/12/helagamlestaden_rapport_162x240_download.pdf

- Krätke, S. (2012). The new urban growth ideology of “creative cities”. I N. Brenner, P. Marcuse, & M. Mayer (red.), *Cities for people, not for profit: Critical urban theory and the right to the city*. (s. 138-149). Abingdon, Oxon; New York, NY;: Routledge.
- Laclau, E. (1990). *New reflections on the revolution of our time*. London: Verso.
- Laclau, E. & Mouffe, C. (1985). *Hegemony & socialist strategy*. London: Verso.
- Listerborn, C. (2017) The flagship concept of the ‘4th urban environment’. Branding and visioning in Malmö, Sweden. *Planning Theory & Practice*, 18:1, 11-33. doi: 10.1080/14649357.2016.1264615
- Lindeberg, M. & Troedsson, T. (2016). *Den kreativa stadens fjärde stadsrum*. (Kandidatuppsats, Malmö högskola, Malmö) Hämtad 2018-05-18 från <http://muep.mau.se/handle/2043/21481>
- Malmö stad. (2017). *Case Sofielund 2030*. [Bidragsansökan] Hämtad 2019-05-19 från <https://fastighetsagaresofielund.se/wp-content/uploads/2018/10/CaseSofielund2030.pdf>
- Malmö stad. (2019). Kulturarv Malmö A-Ö. Hämtad 2019-05-05 från <http://malmo.se/Kultur--fritid/Kultur--noje/Arkiv--historia/Kulturarv-Malmo/L-O/Norra-Grangesbergsgatan.html>.
- Marcuse, P. (2009). From critical urban theory to the right to the city. *City*, volym 13(2), s. 185-197. doi:10.1080/13604810902982177
- Mukhtar-Landgren, D. (2005). Den delade staden – Välfärd för alla i kunskapsstaden Malmö. *Fronesis*, volym 18, s. 120-131.
- Möllerström, V. (2011). *Malmö's omvandling: Från arbetarstad till kunskapsstad : En diskursanalytisk studie av Malmö's förnyelse*. (Doktorsavhandling, Lunds universitet, Lund) Hämtad 2018-05-19 från <https://portal.research.lu.se/ws/files/5228361/2166471.pdf>
- Nationalencyklopedin. (u.å). *Förändring*. Hämtad 2019-05-19 från <https://www-ne-se.proxy.mau.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/utveckling>.
- NGBG (2016, 24 september). NGBG-festen [Facebook-status]. Hämtad 2019-03-03 från <https://www.facebook.com/events/1771508413132782/>
- Olsson, H (2017). *BIDs på svenska: Lokal Fastighetssamverkan* Hämtad 2019-05-19 från <https://www.fastighetsagarna.se/globalassets/broschyrer-och-faktablad/ovrigt/bids-pa-svenska.pdf>
- Peck, J. (2005). Struggling with the creative class. *International Journal of Urban and*

Regional Research, volym 29(4), 740-770. Hämtad 2019-05-19 från <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1468-2427.2005.00620.x>

Peck, J. (2007). Kreativitet som lösningen på allt. *Fronesis*, volym 24, 174-191. Hämtad 2019-03-04 från <https://www.eurozine.com/kreativitet-som-losningen-pa-allt/>.

Percovich, V., Landin, Frisch, M., Rosenqvist, H., Skarin, G., Anselmsson, O., & Sjöberg, O. (2018). *Stadsdelsatlas Sofielund*. Hämtad 2019-02-15 från https://fastighetsagaresofielund.se/wp-content/uploads/2018/06/180925_WA_Stadsdelsatlas_SL_v7.pdf.

Ponnert, O. (2010). Inledning: The Street Blog of Norra Grängesbergsgatan.[Blogginlägg] Hämtad 2019-05-05 från <http://www.ngbg.nu/2007/08/31/inledning-the-street-blogg-of-norra-grangesbergsgatan/>

Rienecker, L. & Stray Jörgensen, P. (2014). *Att skriva en bra uppsats*. (3., omarb. uppl.) Stockholm: Liber.

Schaller, S. & Gabriella, M. (2005). *Contesting public space and citizenship: Implications for neighborhood business improvement districts* Hämtad 2019-05-19 från https://www.researchgate.net/publication/292123929_Contesting_Public_Space_and_Citizenship_Implications_for_Neighborhood_Business_Improvement_Districts/download.

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Stigendahl, M. (2012). *Malmö - de två kunskapsstäderna*. Hämtad 2019-05-18 från <http://muep.mau.se/handle/2043/14036>.

Expressen. (2018). *Malmös problemgata är ungdomarnas mötesplats*. Hämtad 2019-05-27 från <https://www.expressen.se/kvallsposten/malmos-problemgata-ar-ungdomarnas-motesplats/>.

Bilaga 1 - Arbetsfördelning

Tidigt i processen kom vi fram till att i så stor utsträckning som möjligt arbeta tillsammans, både gällande tid och rum. Arbetet har vid några få tillfällen bedrivits separat på grund av sjukdom och privata skäl, men har huvudsakligen genomförts gemensamt enligt ovan nämnda överenskommelse. Arbetet är ett resultat av en process där vi tillsammans har läst teori, producerat text och diskuterat kring teorier, rapporter och vår analys av dem. I färdigställandet av texten har Patrik haft ett övergripande ansvar för texten medan Joel har ansvarat för formalia. Med det sagt vill vi understryka att båda har producerat likvärdig mängd text i uppsatsens samtliga delar, men att Patrik har haft ett övergripande ansvar för texten rent språkligt efter gemensam diskussion kring uppsatsens förståelse och utformning.